

שולחן עגול בנושא: תקשורת בעתות חירום

7 במאי 2002

כ"ה באייר תשס"ב

מנחה: מר ישראל סגל

משתתפים (לפי סדר א'-ב):

פרופ' ירון אזרחי

מר יעקב אחימאיר

מר אורי איילון

גב' נילי אמיר

מר ירון אנוש

גב' תמי בן-דוד

גב' עפרה בן-ישי

מר רון בן-ישי

מר נחום ברנע

מר אריה גולן

גב' כרמית גיא

ד"ר דניאל דור

מר ישראל הראל

מר נועם יורן

פרופ' אליהוא כץ

פרופ' תמר ליבס

מר רם לנדס

מר גדעון מאיר

ד"ר שאול צדקה

מר רוני קובן

מר שלום קיטל

פרופ' מרדכי קרמניצר

ד"ר גיורא רוזן

מר מאיר שטיגליץ

מר נחמן שי

מר אלישע שפיגלמן

ישראל סגל:

אנחנו נתחיל בדיון. אני לא רוצה להכביר בהרבה

מלים. המטרה היא – אני מקווה – ליצור כאן שיח

אמיתי ודיאלוג בין כל האנשים שלכל אחד מהם יש נטייה כזו או אחרת לעבודה שלנו כעיתונאי בתקשורת הן מהצד האקדמי, הן מהצד הפרקטי, הן מהצד של המוסדות שתפקידם לנהל ולפקח על עבודת העיתונאות, הן מהצד של משרד החוץ שגם היה בסיפור האחרון הזה.

המלחמה, לפחות כפי שנראה עכשיו, הגיעה לאיזשהו שלב של רגיעה זמנית, או נאמר הפוגה. אני חושב שאנחנו יכולים באמת בשלב הזה להתפנות ולשאול את עצמנו מה תפקידה של עיתונות במצבי חירום כאלה, האם לבחון את מה שהיה, האם אנחנו שגינו, האם הפכנו – כמו שיש כאלה שטוענים – מגויסים יתר על המידה, האם להפך, האם שגינו בכך, אפילו אולי יש כאלה שאומרים שתקענו מקלות בגלגלי המלחמה. כל הנושאים האלה שהם ידועים יהיו פתוחים לשיחה. אני מקווה שאחרי כמה מילות מבוא ממוטה קרמניצר, כל אחד שרוצה, שיצביע ואני אתן לו את זכות הדיבור. אני מאוד מקווה שייוצר כאן מומנטום שהוא דבר חשוב לכולנו ושנוכל באמת ברגע זה, בשלב הזה, את העבודה שלנו, נשתדל להבין אותה, נשתדל לראות איפה שגינו ואיפה אולי אפילו נהגנו נכונה.

כמובן כולנו יודעים את כל המקרים שמנסרים בחלל עולם התקשורת. אני רוצה לבקש במידת האפשר שזה לא יגלוש למקרים פרטניים. זאת אומרת, אפשר להביא דוגמאות. אני רואה אותך נחמן שי, אתה מחייך מפה לפה בדיסקרטיות. כמובן אפשר להביא מקרים כדי לאייר עמדות, אבל בואו לא נתעסק בפרטים אלא ננסה לראות טיפה את היער.

אני לא רוצה יותר להכביר מלים.

מרדכי קרמניצר: אני מהמכון הישראלי לדמוקרטיה, הפקולטה

למשפטים באוניברסיטה העברית ובדיון הזה אולי

גם ממועצת העיתונות, למרות שאני בדיון הזה לא רוצה לדבר כדבר של מועצת העיתונות אלא להגיד את דבריי בשמי שלי.

עותות חירום זה מונח רחב מדי כדי לעשות דיון מוצלח. אני חושב שצריך לאפיין את החירום שבו אנחנו נמצאים. החירום שבו אנחנו נמצאים, בעיקרו הוא חירום של טרור והוא חירום ארוך טווח. לגורמים האלה יש חשיבות. הטווח הארוך משפיע על זה שאי אפשר לומר במקרה הזה שאנחנו נכניס את עצמנו, נכניס את התקשורת לאיזושהי תקופה קצרה של הורדת הווליום, של הורדת הטון וזה יעבור, שבוע-שבועיים-חודש ואחר-כך יחזרו הדברים לתיקונם. אין כאן מצב כזה שיחזור הדבר לתיקונו בטווח נראה לעין. זה המצב הנורמלי. זה גם חירום וזה גם מצב נורמלי. לכן מגבלות ככל שהן

מוטלות או ככל שהתקשורת נוטלת על עצמה, הן המגבלות של הנורמה. לא של החריג אלא של הרגיל.

צריך להגיד עוד משהו על הטרור. אני חושב שהטרור משתמש בתקשורת, כלומר, הטרור עובד על זה שהתקשורת תהדהד אותו. חלק מהצורה שבה הוא פועל, מהאימפקט שלו. הטרור מעורר תגובות חזקות של פחד ושל כעס ופחד וכעס אלה מדריכים רעים מאוד של פעולה ותגובה רציונאליות. לטרור יש עוד דבר שאני חושב שצריך להביא בחשבון. הרבה פעמים המטרה של טרוריסטים היא לגרום למי שנמצא מולם לצאת מגדרו ולפעול באמצעים שהם מעין טרוריסטיים. זה הישג גדול של הטרור כאשר הוא מצליח לעשות את זה ויש לו את הפוטנציאל לעשות את זה בגלל התגובות הטבעיות שהטרור מעורר. אנשים שמתמודדים מול טרור, יש להם תמיד את הבעיות שיש לכל מקבלי ההחלטות באופן רגיל ולכן התקשורת צריכה להתייחס באופן ביקורתי אל מקבלי ההחלטות. מקבלי ההחלטות בדרך כלל מטפלים בטווח קצר ושיקולי טווח ארוך נדחקים מאוד לפינה. המטרה מקבלת חשיבות עליונה ושאלת האמצעי, האם האמצעי ראוי היא שאלה הרבה פחות חשובה. כשמדובר בטרור הרבה פעמים מי שמתמודד מול טרור אומר שאין לו מה לעשות אפקטיבי אבל הוא צריך להראות לציבור שיש לו מה לעשות. כלומר, אתה לא פועל מול הטרוריסט אלא אתה פועל כלפי הציבור שלך. כשאתה פועל מול טרור ומול אוכלוסייה שהטרור יוצא ממנה, אתה פועל מול אנשים שמידת האמפטיה כלפיהם, ההזדהות כלפיהם, ההתחשבות כלפיהם, נדמה לי שהיא המינימלית או הנמוכה ביותר.

אני אומר את כל הדברים האלה כי זה מתכון לכמה דברים שצריך להביא אותם בחשבון.

האחד, הציבור בתקופה כזאת, בהכללה גסה, רוצה אחדות, רוצה לראות את העולם בשחור-לבן, אנחנו טהורים, דוברי אמת, קורבנות, הצד השני שטן, שקרן, אופל וכיוצא באלה, והוא רוצה להיות מונהג על ידי מנהיגות חזקה וחכמה.

אם התקשורת צריכה למלא את התפקיד שלה, והיא צריכה למלא את התפקיד שלה, כפי שאמרתי קודם שהוא לשים ביקורת מיוחדת על הטיפול של שלטון בטרור בגלל הבעיות שהצבעתי עליהן קודם, היא תיכנס להתנגשות עם הציפיות של הציבור משום שהיא תיאלץ לפגוע באחדות, ליצור תמונת עולם מורכבת שאין בה שחור ולבן, ולהראות שהמנהיגות היא לאו דווקא מה שהציבור רוצה. לכן קודם כל התקשורת כחלק מהציבור מופעלת על ידי אותם גורמים, ושנית, כשהיא צריכה לדבר אל הציבור, היא לא יכולה שלא להביא בחשבון מה הציבור רוצה. כאן אני אומר שלדעתי השליחות של התקשורת בשעה הזאת זה להיות לא פופולרית. זה למלא את התפקיד החיוני שבבילה בשעת טרור תוך נשיאת המחיר של אי-פופולריות ולא להיכנע להמיות הלב של הציבור.

יש עוד נקודה אחת מאוד קריטית. הטרור הולך גם עם סיבת הטרור. סביב סיבת הטרור אני חושב יכולה להיות מחלוקת פוליטית רצינית מאוד, יכולות להיות עמדות מאוד שונות על גורמי העומק של הטרור ואסור בשום אופן להשתיק או לחנוק את המחלוקת הזאת בשם איזה שהם שיקולים, כי אם אנחנו לא נדון לעומק תוך פתחון לדעות השונות, כולל הדעות המאוד מרגיזות משני הצדדים, אנחנו נפגע ביכולת שלנו להתמודד התמודדות אמיתית עם הטרור.

אני רוצה לומר יחד עם זה שאני לחלוטין לא מופתע שהתקשורת הישראלית לא נראית כמו התקשורת הצרפתית. היא לא יכולה והיא לא צריכה, וזה לא סטנדרט שנכון למדוד אותה לפיו. אני כרגע לא מדבר על הצרפתים בתור רעים ואנטישמים אלא כאילו צרפתים בתור אנשים שמסתכלים מבחוץ, כי אני אומר שבלי שאנחנו נגיד שאנחנו צריכים להיות תקשורת ישראלית, אנחנו תקשורת ישראלית. כלומר, לא יעזור כלום, העיניים של המתבונן הן תמיד העיניים שלו ותפיסת העולם, ההזדהות, המחויבות, את מי אני אוהב, למי אני מרגיש שייך, כשמי נהרג זה כואב לי יותר, אלה דברים שהם חלק מהמצב ואי אפשר להוציא אותם מהמצב, ולדעתי לא צריך לפמפם אותם. לא צריך להוציא איזה דגל מיוחד שאומר שאנחנו עכשיו צריכים לגייס את הישראליות שלנו. לא צריך לגייס אותה, היא קיימת. ישראלי שיגיד אני מטפל בזה כמו לא ישראלי, זה פשוט דבר שהוא לא אפשרי ולא ניתן.

עוד דבר אחד שנראה לי חשוב מאוד כשאנחנו מדברים על שעת חירום. שעת חירום היא שעה שבה הקולות שאומרים לא לדבר, הקולות האלה מתחזקים מאוד. השלטון אוהב להשתמש בשעת החירום וגם בציבוריות עצמה יש קולות חזקים. אנחנו גם יודעים על ניסיון, כמעט תמיד, שאחרי ששעת החירום חולפת ועושים ניתוח ברטרוספקט, מגיעים למסקנה שהקולות האלה בכלל היו בלתי מוצדקים ולא היה להם מקום. השאלה תמיד היא האם עם שנמצא במצב מסוים יכול שחכמה שלאחר מעשה תהיה אצלו חכמה בשעת מעשה.

יש עוד שתי נקודות שאני רוצה לעמוד עליהן. האחת, תדמית מול מהות. אני חושב שבמצב של חירום, השיקולים התדמיתיים, דמותה של המדינה, דמותו של הצבא, איך אנחנו נראים כלפי חוץ, מקבלים משנה תוקף. צריכה להיות כאן הכרעה ערכית ואני חושב שהכרעה ערכית חייבת להיות הכרעה ערכית שהמהות קודמת לתדמית. כלומר, שמה שצריך לעניין אותנו לגבי הקרב בג'נין בשלבים המאוחרים שלו, זה לא איך אנחנו נראה בעקבות מה שיתגלה אלא מה היה שם. האם היה שם שימוש לא מוצדק או מופרז בכוח, האם ניתנה אזהרה מספקת לאזרחים לפני שהחריבו את בתיהם, האם אפשרו עזרה הומניטרית, האם מנעו מהארגונים ההומניטריים להיכנס, והאם הייתה סיבה טובה לדברים האלה. אלה שאלות שלדעתי כישראלים חשובות לנו יותר והבריור שלהן האמיתי והעמוק והנוקב מאשר השאלה האם תדמיתה של ישראל תינזק

כתוצאה מזה. אגב, בעניין התדמית, אני גם לא מאמין ביעילות של הניסיון להסתיר. הדברים הרי יצאו ויתגלו. זה לא עולם שאתה יכול להגיד סגרתו וזה יצא. הדבר הנוסף שאני רוצה לומר זה שתקשורת לדעתי צריכה להיות אחראית. אני יודע שעיתונאים בדרך כלל לא אוהבים את מושג האחריות כאשר המשמעות שלו היא להימנע מלפרסם דבר נכון שהם יודעים. האינסטינקט הזה של העיתונאים הוא אינסטינקט מאוד בריא, לא לקבל את המושג של האחריות אבל יחד עם זה למושג האחריות יש תמיד מקום ויש מקום מיוחד בשעת חירום, ואני רוצה לתת שתי דוגמאות לנושא האחריות.

האחת. אני שומע יום אחד שמשדרים בשידור חי שמחבל השתלט על בית ומשדרים איפה נמצאים כוחותינו שעומדים להסתער מימין ומשמאל והנה עוד רגע הם ייכנסו לבית. אני חשבתי – וזה כרגע לא חשוב צנזורה או לא צנזורה אלא אני מדבר על העיתונאי ועל מי שעורך אותו וכולי – שזו הפקרות מהמדרגה הראשונה. גם אם הסיכוי שהמחבל הזה הולך להאזין לרדיו או לטלוויזיה הוא סיכוי לא גדול, אין שום סיבה, לא היה שם שום אינטרס ציבורי לפרסם את הפרטים האלה שיכול היה להצדיק יצירת איזשהו סיכון לחיילים. אני גם לא בטוח בכלל שיש איזושהי הצדקה – ושוב אני אומר שזה לא חשוב לי כרגע צנזורה או לא צנזורה – מנקודת ראות של אחריות לפרסם מהי נקודת התורפה של הבנק לא למטה, אלא למעלה יש לו כנראה איזושהי נקודת תורפה ספציפית. יש עוד דוגמאות לא מעטות ואני שם את זה על השולחן משום שאני חושב שתקשורת כן צריכה להיות אחראית במובן הזה של לא לספק מידע שעיקרו או סיכון חיילים או פגיעה בביטחון המדינה.

יש עוד היבטים של אחריות שאני לא אכנס אליהם כרגע כדי לא לפגוע ברגשות של משפחות שכולות, פגיעה שהיא לא מוצדקת וכיוצא באלה. את כל הדברים האלה ניתן לעשות בלי לפגוע באופן אמיתי באינטרסים הציבוריים שדיברתי עליהם קודם של זכות הציבור לדעת והזכות של הציבור שיתקיים דיון חופשי ונוקב.

המשפט האחרון שאני מבקש לומר בשלב הזה ואולי עוד יזדמן לי להגיד משהו במהלך הדיון הזה בהמשך זה שנדמה לי שמה שמתרחש ברשות השידור צריך להדאיג את כל אזרחי המדינה הזאת ואני אומר את זה באופן יותר חריף, בקול הלגמרי פרטי שלי. אני חושב שיוסף בראל פסל את עצמו מלמלא תפקיד ניהול בכיר בארגון הזה בדברים שהוא אמר במו פיו בראיון שהוא מסר לעיתון "מעריב", ואני חושב שחבר אנשים שימנה אותו לתפקיד הזה ימעל באחריות שלו כלפי ציבור האזרחים במדינת ישראל. לא יכול להיות שאדם שזו תפיסת התפקיד שלו יתמנה לתפקיד החשוב והרגיש הזה בתקופה הזאת.

כדי לא להיות חד מגמתי אני רוצה לומר שמי שקורא היום את העיתון צריך להיות מאוד מודאג גם לגבי מה שקורה ברשות השנייה. את זה אני אומר למטרות איזון. הדאגה הזאת היא דאגה רצינית וכבדה.

ישראל סגל:

כיוון שאנחנו רוצים לקיים שיחה אמיתית, אני

רוצה להעלות כמה תהיות שעלו אצלי לקראת הדיון.

אנחנו גדלנו באסכולה, לפחות כך למדנו, מאותם עיתונאים או בבתי-הספר – רובנו לא למדנו בבתי-הספר, הדור שלנו אלא זה היה כמו קבלה יהודית, המורה לימד את התלמיד והתלמיד את התלמיד שלו – למדנו למשל את הכלל שאנחנו לא יכולים לשדר אינפורמציה על סמך מקור אינפורמציה אחד. אי אפשר לשדר ידיעה, בוודאי שהיא נוגעת לקונפליקט בין שני ישויות, אנשים. אתה לא יכול רק לשדר על פי מקור אינפורמציה אחד בגלל, אני לא רוצה כאן לחזור, שתמיד המקור הוא נגוע באינטרסים, אתה צריך לאמת את זה, בוודאי כאשר מדובר בצד השני אתה צריך לקבל אישור או לפחות לשמוע את הצד השני.

אני רוצה לקחת את הכלל הזה ולבוא ולבחון אותו במצב החירום הזה בו היינו ואני אתן כמה דוגמאות. באמת כמעט ב"י דפנישן, כשאנחנו מסקרים נגיד את הפעולה של צה"ל בשכם, בעצם הרי אנחנו לא נמצאים בשטח בגלל, בזמן הקרב אני מתכוון.

בזמן הקרב, בחלק מהקרבות כן נמצאים.

רון בן-ישי:

נכון, אבל אני אביא גם דוגמאות ספציפיות. לא

ישראל סגל:

נמצאים ואנחנו ניזונים ממקור אינפורמציה אחד.

ניקח את הכתבים לענייני צבא שניזונים מדובר צה"ל ואני באמת יוצא מתוך נקודת הנחה שדובר צה"ל הוא אמין, הוא חס ושלום לא רוצה למכור אינפורמציה שקרית. אבל בוודאי שלגבי אותן סיטואציות ספציפיות, ואני אתן דוגמה שרק היום יצאה בעיתון, אין לנו ברוב המקרים את האפשרות, בוודאי לא תוך כדי לחימה, לבדוק את זה, להצליב את אותו כלל יסוד של העבודה שלנו של הצלבת אינפורמציה, אנחנו לא יכולים לעשות זאת בוודאי בתנאים של דוחק, כשאנחנו צריכים לצאת, ואם לא – הערוץ האחר יצא אתו, וכל העסק הזה ידוע. אנחנו יוצאים.

אני אתן דוגמה אחת שלשמחתי כאן הצבא הוא זה שבעצם בא והראה לנו שאנחנו לא בדיוק מדייקים. היה המקרה של החבר'ה בטנק שחשבו שהניחו פצצה תחת הטנק שלהם, פתחו באש ונהרגה אישה פלשתינית ושני ילדים. כולנו שידרנו שזה נעשה כתגובה בהנחה שהיה שם מטען והחייילים בטנק נבהלו ויש הוראות ותרגולת אש שבמקרה שיש פעולת פח"ע התגובה המיידית צריכה להיות לפתוח באש לעבר הדמויות החשודות, מקורות האש.

עשה צה"ל תחקיר והתברר שבכלל לא היה מטען, שבכלל אף אחד לא הניח שום דבר אלא פשוט איזה זחל"ם היה צריך ללכת אחורנית, ובזה רוני יותר בקיא ממני, ועשה

איזשהו רעש – בכל אופן, כך היום פורסם בעיתונות – של כאילו מטען. אילולא צה"ל היה עושה את התחקיר שלו, אנחנו היינו ממשיכים עד היום, עד לרגע זה, לחיות עם הידיעה הראשונה משום שאין לנו דרך בכלל להצליב ולבדוק את אותה אינפורמציה.

קריאה: היה עד ראייה שסיפר על הזחל"ם הזה אבל הוא היה פסול לעדות.

ישראל סגל: את זה לא ידעתי עד לרגע זה. זאת אומרת, באמת מצב החירום הזה, ואני כאן לא חושד באף אחד שיש כאן מגמות ורצון, וגם הביטוי הזה של התקרנפות, צריך לבדוק אותו בזירות. אבל באמת המצב האובייקטיבי, המצב בשטח כופה עלינו שבעצם אנחנו בעתות חירום לא יכולים ליישם את אותם כללי יסוד.

אני אתן עוד שתי דוגמאות קטנות. החקירה של ברגותי. יצאנו כולנו, כל כלי התקשורת, בעמודים ראשונים, במקומות מאוד מרכזיים שברגותי אמר בחקירתו שהוא נתן הוראות, שיאסר ערפאת נתן הוראות לתת כספים. אין לנו שום דרך לבדוק את המהימנות של האינפורמציה הזאת אלא בהנחה כמובן – והיא הנחה שאני מקבל אותה בונה פידה – שהאיש משלטונות צה"ל, או במקרה הזה משירותי הביטחון, אכן העביר אינפורמציה אמיתית. אבל אין לנו אפשרות ואנחנו גם לא עושים את זה, משום שבאותו לילה במקרה התקשר לאחת המערכות עורך-דינו ואמר תראה באיזה מצב קפקאי אני נמצא. מצד אחד אני צריך להגיש בג"ץ שבכלל ייתנו לי את האפשרות להיפגש עם ברגותי. לי אין בכלל את הגרסה שלו, אני לא יודע מה הוא אמר. מצד שני מפרסמים כעובדה שברגותי – ואתם ראיתם איזה נפח הידיעה הזו קיבלה. הרי אני לא תמים וחושב שרון או רוני או מי שלא יהיה

רון בן-ישי: אני לא שידרתי את זה.

ישראל סגל: אז אתה היית היחיד שלא שידר.

עוד דוגמה והיא לא בשלב של הצלבת האינפורמציה אלא עצם העובדה שנדמה לי שקורים יותר מקרים שבגלל הסיפור הזה של מצב חירום אנחנו מקבלים מצד אחד – אגב, אני אומר את אותם דברים על אותם עיתונאים מסוימים שמכסים את הצד הפלשתיני ושחלק מהם גם כנראה לא יודע בכלל את השפה ושמקבלים תיאורים בצד הפלשתיני וגם הם לא נמצאים שם ומקבלים את זה בלי להצליב אינפורמציה, בלי לבדוק אותה משום שהסיטואציה כופה את זה עלינו – ואני שואל, והייתי רוצה לשמוע כאן מאנשים, איך אנחנו יכולים להתמודד.

אני אסיים בעוד דוגמה אחת שמעוררת שאלות. כולנו ראינו, וזה התפרסם, ובאמת זה היה אפילו נגיד רגע של נחת, את הקטע שבו המזלט צילם את ההלוויה המפוברקת של הפלשתיני, איך נושאים אותו באלונקה, איך פתאום מתרחשת תחיית המתים, איך הוא פתאום קם, יורד, אחר כך הוא הולך עוד פעם, נשכב עוד פעם על האלונקה.

הסיטואציה הזו צולמה אכן ממצלמה של מזלט. אני רוצה לרדת לפרטים משום שזה חשוב. איפה היה הצוות שצילם את זה? הרי אם הם עשו הלוויה מפוברקת, הם עשו את זה לא משום שיש להם איזה נטיות שהם רוצים אלא אם כן יש להם תרגול. איפה השאלות הבסיסיות. למה לא רואים את הצוות שמצלם את זה. בשביל מה הם עשו את ההלוויה הזאת, משום שהם רצו לתת חומר למזלט?

קריאה: זה היה באזור שהם הכינו.

ישראל סגל: בסדר. הבאתי את המקרים האלה כדי לשאול את השאלה הרצינית באמת משום שהרבה פעמים אנחנו מדברים על אידיאולוגיה ואנחנו לא עוסקים בעבודה המקצועית שלנו פרופר, וכאן יושבים אנשים מקצועיים מהמעלה הראשונה.

אני רוצה לפתוח את הדיון בשאלה האם מצב החירום הזה כופה עלינו, אפילו בעל כורחנו, תעזבו את האידיאולוגיה, תעזבו האם אנחנו הולכים עם השלטון או לא הולכים עם השלטון, אלא מצבי היסוד האלה לא כופים עלינו בעצם לזנוח את עקרונות העבודה שלנו, הסטנדרטים שאנחנו רגילים להם ביום יום, ואנחנו משדרים אינפורמציה בניגוד למה שאנחנו התחננו.

אליהוא כץ: אני רוצה להעלות נקודה אחת והיא בעיית אימוץ המינוח של הממסד החל מהמילה מלחמה. מי הכריז מלחמה? איזו מלחמה? אני מוחה על המלים מלחמה, מבוקשים, חומת מגן, תשתית הטרור. כל הדברים האלה המובנים מאליהם, אימצנו עליהם.

קריאה: מצב חירום, אינתיפאדה, פיגועי טרור.

אליהוא כץ: אינתיפאדה אני מוכן דווקא לקבל.

קריאה: אימצנו גם מושגים פלשתיניים.

אליהוא כץ: תקרא לזה מרד. אני מזהיר נגד הדבר הזה. זה מה שקרה לנו.

רון בן-ישי: אני רוצה להתייחס למה שאתה אמרת על חוסר היכולת להצליב אינפורמציה. הבאת כמה דוגמאות שהן מעניינות וכל אחת מחייבת התייחסות אחרת.

ראשית כל, הסיפור של הטנק. מבחינת הצוות של הטנק, זה לא משנה אם התפוצץ מטען באמת או שבלהט הנסיעה, הם היו בנסיעה מבצעית, הם חשבו שההינתקות של הזחל שלפעמים יוצרת אפקט של פיצוץ, ועוד נפצע חייל כתוצאה מההינתקות, נפצע על אמת, מבחינתם זה היה פיצוץ מטען. זה שאחרי כן הסתבר שלא התפוצץ מטען, זה בעצם כבר כמעט לא רלוונטי. השאלה היא אם התגובה צריכה להיות – וכאן צריך לענות לזה ללא שום קשר אם זה היה מטען או הינתקות זחל - ירי אוטומטי על כל דבר

שזז בשטח רק מפני שהתפוצץ מטען, שזוהי שאלה ששואלים גם בצבא וזו שאלה טובה מאוד. עצם העובדה שציינת שלא יכולנו להצליב, במקרה הזה לא הייתה בעיה. איפה הייתה בעיה לדעתי. בסיפור של חקירת ברגותי. כשסיפרו לי בצורה יזומה את המידע על חקירת ברגותי ואני הייתי שמח להביא את החומר על חקירת ברגותי, שאלתי מה הוא עוד אמר, מה הוא הכחיש. אז הם אמרו שזה מה שאנחנו נותנים לך וזה מה שיש להגיד עכשיו. אמרתי, תודה רבה, שלום, אני יורד מזה. גם גור שמע את זה וגם גור לא שידר את זה.

קריאה:

שידר. זה שודר בערוץ הראשון.

ישראל סגל:

קיבלתי פתק עם שאלה האם הדיון הזה הוא אופ

רקורד או און רקורד. הדיון הזה הוא און זה רקורד.

רון בן-ישי:

אני רוצה להציע כמה דברים פרקטיים לפתרון

בעיית מה שנקרא דילמת סגל, של חוסר יכולת

להצליב. בדיוק כמו שהכתבים בשטחים אומרים, הפלשתינים שאני מדבר אתם אומרים לי שכך וכך, ואין לנו אישור לזה משום מקום אחר. אני חושב שזה מספיק טוב, גם בצד שלנו. זאת אומרת, ברגע שאתה אומר, אתה לא צריך להגיד שאין לנו אישור לזה באין מקום אחר, אתה אומר מקורות צבאיים או דובר צה"ל, אתה קורא לילד בשמו, מה שלא כל הכתבים עושים, דובר צה"ל אומר כך וכך וכך ונגמר העניין, ואתה מביא דברים בשם אומרים והכל בסדר גמור. לדעתי בסדר גמור. הציבור יחליט בעצמו אם הוא רוצה לדעת. יש כתב שקורא את הודעות דובר צה"ל כלשונן וכפי שהן מגיעות ברצף אחד שאין בו פסיקים ונקודות, ולדעתי הוא עושה שירות גדול אבל הוא גם אומר שדובר צה"ל אומר ואחרי כן הוא קורא את כל הדברים. אני חושב שזה שירות מאוד לגיטימי שניתן לציבור ואני מיעץ לכולנו לעשות כך.

זה לא נכון, ישראל, הדילמה שלך היא לא ממש דילמה. מי שמתעסק בנושאים האלה יש לו לא מעט מקורות להצליב מידע. מי שיקרא את עמוס הראל ב"הארץ" ידע – בין אם אתה אוהב את הדיווחים שלו או לא – איך כותב כתב שיש לו הרבה מקורות והוא יכול להצליב אותם ואתה מקבל גם את העמדה של הצבא ואתה מקבל גם מקורות עצמאיים וכן הלאה. לכולנו יש במידה זו או אחרת קשרים בצה"ל, כמו שלכתבי משטרה יש קשרים במשטרה, ואנחנו כן יכולים להצליב. זה לא נכון שבעתות חירום אי אפשר השאלה היא כמו תמיד, אם בלחץ האירועים האלו יש לנו מספיק אנרגיה ומספיק חריצות אם תרצה לעשות את הבדיקה הזאת, כי עם יד על הלב, נוח מאוד לקבל את ההודעות של דובר צה"ל כלשונן ולצטט אותן ולומר את זה כאילו זה אני אומר את זה ולא דובר צה"ל, ואפשר לעשות את זה אחרת, אם אתה רק תאמץ ולא תמיד יש כוח להתאמץ.

ישראל סגל:

את העניין של הצלבת האינפורמציה הבאתי רק כדוגמה כדי שלא נדבר רק בחלל האוויר אלא כדוגמה האם באמת בעתות חירום אנחנו פושטים את האדרת של העיתונאי הקלאסי ובעצם מתחילים לעטות עלינו שכפ"ץ. זו השאלה שעומדת כאן וזה חשבון הנפש שאנחנו צריכים לעשות אחרי בערך לפחות הגל האחרון של ששה שבועות.

רון בן-ישי:

שכפ"ץ שמים אבל לא מהטעמים שאתה אומר אותם.

ירון האזרחי:

אני רוצה לדבר על סטנדרטים אבל משום שידידי מוטה הזכיר את בראל, אני חייב לומר שדווח בעיתון "מעריב" שטלפון שלי גרם לו לפרוץ בבכי. הדיווח על השיחה הזאת הוא באמת שייך לתחום הסוריאליסטי. טלפנתי אליו ודיברתי אתו ושיבחתי את הצעד למנוע את הסרת תוכניות האקטואליה ברשת ב', וזה היה כל המסר. אם הוא הרחיב את זה אחר כך, זה עניינו.

רבתיי, הוויכוח על תפקודה של העיתונות ותפקוד העיתונאים נמצא לדעתי זה זמן רב במסלול לא נכון. אנחנו עוסקים ללא הרף בשאלה מהו דיווח אובייקטיבי, מי הם העיתונאים האובייקטיביים באמת ומי אחראי לדיווח עיתונאות מוטית. אני רוצה להציע כאן בדקות ממש ספורות שלושה מושגים אחרים לדין הזה בתפקוד העיתונאים בתקווה שההצעה הזו תשכלל את הכושר שלנו להעריך ולשפוט עיתונות טובה. אני מציע שלא נשפוט עיתונאים לפי מידת האובייקטיביות אלא לפי מידת הסובייקטיביות הכנה. לא דיווח נייטרלי אלא דיווח הוגן. לא הזכות לדעת של הציבור אלא הזכות לפרש את המציאות.

קריטריון האובייקטיביות לא ישים ולא מעשי, הוא מתעלם מקיומה תמיד של פרספקטיבה והוא מורשה של מסורת מאוד ארוכה של התגלגלות המושג של נקודת האלוהית מלמעלה על ההוויה הזו, שיושב איזה גורם שרואה את כל התמונה וכבר מזמן אין לדבר הזה בסיס, אפילו לא במדע. כפי שהראה חוקר חשוב בשם וינסטון, הקולנוע הדקומנטרי השתחרר מהדוגמה של שיקוף אובייקטיבי של המציאות והגיע להישגיו הגדולים בדיאלוג עם המציאות. אני חושב שמה שאזרחים דמוקרטיים בדמוקרטיה של זמננו – ואני לא מדבר על הדמוקרטיה הקלאסית אפילו לפני חמישים שנה – צריכים להיות שותפים לדיאלוגים מגוונים עם המציאות.

אליהוא כץ: מי דיווח על המציאות?

אחר כך אני אענה על שאלות.

ירון האזרחי:

הדיאלוג הזה צריך להיות אמיתי במובן שהוא צריך להיות מבוסס על סובייקטיביות כנה. למה אני מתכוון בסובייקטיביות כנה, ולא על פרמולה. כל אחד מאתנו יודע שכאשר ילד בן שש מתבקש בכיתה א' לצייר בית,

כשמעמידים אותו מול בית, אנחנו תמיד נראה את אותו ציור. זה מין ריבוע כזה והדבר הזה. הוא לא מצייר את מה שהוא רואה אבל יש לו אידיאה בראש איך מציירים בית. כאן הוא שבוי בקונבנציה חברתית.

לי נדמה שעיתונאים ישראלים רבים, כשמעמידים אותם מול צה"ל, מציירים את צה"ל לא כפי שהם רואים אותו אלא כפי שהוא אמור להיראות לפי הקונבנציה. אני טוען שאין פה סובייקטיביות כנה אלא יש פה מצב שלא מתאר את המפגש האמיתי בין העין של העיתונאי – ולפעמים בג'נין זה גם האף שלו – עם החוויה של הניסיון. סובייקטיביות כנה זה קודם כל לתאר את מה שחושך כעיתונאי רואים ומרגישים, מה שאוזניך שומעות ועיניך רואות. זו עבודה לא קלה הדורשת גם בירור ושאלות. כפי שכבר טען בזמנו – זה מופיע כחלק משיר נפלא של ויליאם בלק – (ציטוט באנגלית), כאשר העין של העיתונאי היא עשירה וביקורתית, גם התיאור יהיה כזה. אם היא דלה, חד-ממדית ופרג'דיסט, היא תהיה כזאת. אבל כאשר יש מפגש אמיתי בין העין הסובייקטיבית, ואני לא אומר אובייקטיבית כי אין דבר כזה, לבין התיאור, יכול לבוא אחרי כן שלב הפרשנות.

אני מודע וכולנו יודעים את הקושי להפריד בין תיאור ופרשנות. כאמור, העיתונאי גם מתאר וגם פרש אבל הפירוש צריך להיות בגלוי ובכנות כי הוא מעמיד את עצמו למבחן של אמינות. לכן אני טוען שעיתונאי יכול להיות עיתונאי סובייקטיבי כן אם הוא מפריד בין התיאור הבלתי אמצעי לבין הפרשנות. הפרשנות שלו יכולה להיות גם כן סובייקטיבית אבל אז מי שקורא את מה שהוא כותב, יכול להעמיד את הפרשנות שלו למבחן, הוא יכול להחליט אם הוא מקבל את הפרשנות הזאת או לא מקבל אותה, אם הוא מתקן אותה, גם אם היא שמאלית או ימנית, היא דלה, היא עשירה, היא דמיונית, היא פשטנית, היא נוקבת. לעיתונאי כזה שיש פרשנות, יש קול משלו, רבותי, לכמה עיתונאים במדינת ישראל יש קול? עיתונאים שמתארים ומפרשים ולא מרכזות טלפוניות.

לדעתי עיתונאים שמתארים תיאור עשיר ומפרשים, לדבר הזה יש אפקט מצטבר של בניית הצבע, הייחוד והאמינות של העיתונאי. עיתונאי שאין לו ייחוד ואין לו קול, לדעתי הוא איננו עיתונאי מקצועי ברמה גבוהה. מי שיש לו קול, יש לו גם אחריות כי יש לו על מה להגן, על הקול הספציפי שלו. עיתונאי שהוא דה-פקטו דובר או מסתתר מאחורי רטוריקה של תיאור אובייקטיבי של המציאות, אין לו פנים ואין לו אחריות. הוא יכול להציג עמדה נאמר ימנית או שמאלנית ברטוריקה של אובייקטיביות. הוא מביא נזק למקצוע ולקוראים שלו.

נכון, כל פרשנות תלויה בפרספקטיבה, אבל כל עיתונאי בעצם – רבותי, היום אנחנו יודעים שעיתונאי בעצם - צריך לשכנע את הקוראים שלו. אני אספר לכם חדשות גדולות. היום גם בתחום המדע מבינים שאי אפשר להפריד בין פרסום של מאמר מדעי

לבין הכללים של שכנוע. אין היום עולם בלי שכנוע, אין את אובייקטיבית שכשאתה רואה אותה היא נתפסת כמקודשת בצורה חד-משמעית. לכן לדעתי עיתונאי יכול להיכשל או להצליח כאשר הוא מתאר ומפרש לפי הכללים שאני מציע כאן, ועיתונאי שלא יכול להיכשל, הוא גם לא יכול להצליח. שוב, אמרתי, זה אדם חסר פנים.

אני רוצה לטעון שהזכות לדעת היא ביטוי אומלל. עיתונאי לא יכול ליידע את הציבור, כי מה זאת אומרת הזכות לדעת? לדעת את המציאות זה גם עובדות וגם פרשנות כי היא מחברת בלי דעת את התיאורי עם הפרשני. לדעתי צריך להחליף את המושג הזכות של הציבור לדעת בזכות של הציבור לפרש תיאורים שאנחנו רוצים לקוות שהם מהימנים והם לא יכולים לממש את הזכות לפרש את המציאות כאשר העיתונאי לא עושה את ההפרדה בין התיאור שלו לבין הפרשנות לו.

לשון אחר. אני סבור שבכלל כדאי לשנות את המילון שבאמצעותו, כפי שאתה אמרת ישראל, אתה דנת בנושא הזה של סטנדרטים. בואו נדבר על סובייקטיביות כנה, על דיווח הוגן ועל זכות הציבור לפרש.

ישראל סגל: אני פותח את הדיון. אני מבקש, בעיקר מהעיתונאים בינינו, לבוא ולהניח דברים על השולחן. לומר מה שגיני, מה פעלנו לא נכון בתקופה האחרונה, מה אנחנו צריכים לתקן, מה אנחנו יכולים לתקן. יכול להיות שיש דברים מסוימים שבגלל הסיטואציות הבלתי אפשריות שאנחנו הפכנו חלק מהן, אין לנו אפילו את האפשרות לתקן ואנחנו נשגה עוד פעם ועוד פעם. לפחות שנעמוד מול עצמנו ונאמר לעצמנו, בסדר, אנחנו בסיטואציות כאלה דרמטיות מועדים לשגיאות. גם זו התקדמות. אני חושב שמה שנדרש כאן, ואני מבקש מאנשים שעושים את המלאכה בעיקר, זה לפתוח ולנסות להעשיר אותנו בהרהורים שהם עברו בינם לבין עצמם אחרי התקופה האחרונה שעברנו כולנו.

מאיר שטיגליץ: ראשית, באירוע עם הטנק נהרגו אם ושני ילדיה ולא אישה ושני ילדים.

העניין של האיכות של התיאור ושל הפירוש תלוי באופן מוחלט במי אתה מעגן אותם. העניין הזה של היסודות עליהם אתה בונה את התיאור והפירוש, הוא מה ש"בונה" את האובייקטיביות שלהם. יש גורם אחד בתקשורת הישראלית, אני אתייחס רק אליו והוא עלה בדבריו של פרופסור קרמניצר בצורה מסוימת ואני רוצה להתייחס אליו בצורה ישירה, יש שני גורמים. השני בחומרתו מביניהם, אני מתייחס אליו עכשיו כי הראשון יעורר מהומות ואני לא רוצה להיכנס לזה, אבל השני בחומרתו אבל הראשון מבחינת ההשפעה הכמותית שלו, ההטיה העצומה, יותר מכל תקשורת אחרת שאני מכיר,

במיוחד אמריקנית, הגורם של הפחד. אני אתייחס רק לתחום אחד, אחד התחומים שאני עוסק בהם, תחום האסטרטגיה אבל זה לא בא לידי ביטוי רק בתחום האסטרטגי. התקשורת הישראלית בחדשות שלה, אבל גם בפרשנות, גם בהבעת הדעות בטלוויזיה וברדיו – ואני מתייחס רק לתקשורת מ-1990 כי בעונותיי עד אז הסתכלתי מעט מאוד בטלוויזיה המקומית וקראתי מעט מאוד עיתונות מקומית – ההטיה של גורם הפחד היא פשוט לא תאמן. אני אתן שתי דוגמאות שהן רק חלק ממגוון דעות.

הדוגמה הראשונה היא שאנחנו מקבלים ידיעה על מכלי ברום או מכלים כימיים וכיוצא בזה ואז אתה רואה שזה בסדר. עמודי החדשות מיועדים להימכר, מיועדים להבהיר וכיוצא בזה. אתה רואה בעמודי החדשות את הצירוף של מכלי ברום עם פצצה מלוכלכת עם רדיו אקטיביות וכיוצא בזה. מי שקורא את זה, אנשים כבר יודעים מה זו פצצה מלוכלכת, הם חושבים שזה דבר אפשרי, משהו יתפוצץ, רדיו-אקטיבי, הלך על תל-אביב וכיוצא בזה. הסכנה של מכל הברום הזה היא בערך כמו סכנה של מכל אקונומיקה. פצצה מלוכלכת זה משהו שקשה מאוד מאוד לעשות אותו. זה גם משהו שאם אתה עושה אותו, ההשפעה של היא קטנה בהרבה ממה שמתואר.

אני אתן דוגמה מה קרה בעיתונות האמריקנית כשמשתמשים במילה פצצה מלוכלכת. אתה רואה בעמודי החדשות שיש את הגורם של הפחד. מיד כשאתה פותח את עמוד החדשות אתה רואה תיאור מדויק עד כמה קשה להכין פצצה מלוכלכת. ראשית, אין אף עיתונות בעולם הדמוקרטי שתקשר בין מכל ברום – ואני בדקתי את כל העיתונים, "הארץ", "ידיעות", "מעריב", אני לא זוכר בטלוויזיה – שתקשר בין מכלים כימיים ובין פצצה רדיו-אקטיבית שהיא למעשה לא נשק של השמדה המונית אבל יש לה אפקט של פחד. אדם שפותח את העיתון וקורא את הדבר הזה, הפחד חודר ללבו. הוא למעשה רואה את הצד השני במונחים, אתה משתמש במילה עתות חירום, שילדו בעריסה מאוים על ידי פצצה מלוכלכת. ילדו בעריסה מאוים במידה רבה בהרבה על-ידי זיהום האוויר של תל-אביב.

אם אתה מסתכל ב-SKY למשל, יש מישהו שאומר את זה ואחרי כן יש פרשן שבא ומסביר מה אפשרי ומה לא. אצלנו השיא הגיע – אני לא אשכח את הדבר הזה - שראינו את הפרשנים הצבאיים שלנו עומדים מאחורי פגזים שיתכן שהיה בהם גז חרדל ויתכן שלא, ומדברים על ראשי נפץ בליסטיים. זה היה במלחמת המפרץ ואז הציבור היה בחרדה איומה.

דוגמה אחרת לגבי איך גורם הפחד עובד. רואים את נתניהו מופיע ומדבר על מזוודות גרעיניות בידי ערפאת. לתדהמתי זה הופיע בעיתונות העולם באופן די מובהק אבל אצלנו מעט מאוד. יש יותר סבירות שערפאת היא הדוגמה של ספידו מאשר יהיו לו מזוודות גרעיניות. פשוט כך. בצורה ישירה אני אומר לך את זה.

ניקח את הדוגמה השלישית והאחרונה והיא מה שקרה לגבי הטנק. דרך אגב, ההשפעה של הדברים האלה – מכיוון שאני עובר ברחוב, אני מדבר עם אנשים, עזוב אותי, יש להם פצצות מלוכלכות, הם יבואו עלינו, אתה והפלשתינאים שלך וכיוצא בזה. יהיה רע דרך אגב, אבל יהיה רע בעשור הבא ולא עכשיו.

הדוגמה של הטנק. אני אסיים בזה כדי להראות איך גורם הפחד משפיע בשטח, איך אנשים נותנים לעצמם היתר. מקרים מוזרים אפשריים. אני מכיר קצת טנקים, מכיר את הזחלים שלהם, יודע כמה זה נדיר שהם בבת אחת נקרעים. החיילים שפעלו לאור הרעש הזה – ואני הייתי חוקר אם החייל באמת נפצע שם, כי יכול להיות שהוא נפצע מתנודה, אבל אם הוא נפצע כתוצאה מהפיצוץ של הזחל, הוא רשאי להיכנס לספר השיאים של גינס – אבל הנקודה היא לא זו. הנקודה היא שרק פחד מסוג שאין לו שום עיגון במציאות יכול להביא מפקדים לתת לחיילים הוראה מהסוג שהם ביצעו בשטח ויכול לתת להם לעצמם היתר לפעול באופן הזה. הפחד הזה עובר מהרמה האסטרטגית עד לכמה הטקטית ובעיקר הוא שולט לחלוטין לא רק בששים אחוזים, לא בשמונים אחוזים, אלא ב-99.9 אחוזים מההיבט הפוליטי של הדברים ולצערנו זו המציאות.

ישראל סגל: אני רוצה עוד פעם להחזיר את הדין למסלול. זה

מאוד קל לשבת, בעיקר האנשים שלא עושים את

המלאכה, ולדבר על פרסום כזה או אחר. זאת לא מטרת המפגש. אני אומר לכם שאם המטרה היא כאן שיקום עוד מישהו ויאמר שאתם פרסמתם פעם במהדורת מבט כך ובחדשות ערוץ 2 פרסמתם כך וכאן זה לא סביר, וכאן זה מתאים לפרסומת של ערפאת ביחד בשביל משחת שיניים – זו לא המטרה. המטרה של הדין הזה, זו פעם ראשונה, לפחות במקום הזה, שאנחנו מנסים לעמוד מול העבודה שלנו, לבחון אותה באמת, לשאול את עצמנו שאלות כמו איפה שגינו, אם שגינו ומה אנחנו יכולים לתקן.

שאל צדקה: אני מוצא נכון ללמד סניגוריה על העיתונות

הישראלית בסיקור התקשורת של את העימות

המזוין הנוכחי. אני חושב שכאן היא מתפקדת מבחינה מקצועית במבחן היחסיות. היינו, הייתי ממקם אותה - כמי שקורא את העיתונות הערבית, האירופאית, האמריקאית יום יום – אי שם בין העיתונות האירופאית שחוטאת בהרבה מאוד חוסר מקצועיות כולל גם פירוש מטורף של הניו-ז'ורנליזם שבו היא מחווה דעה מאוד מאוד חד-צדדית על ישראל תוך כדי הדיווח לבין העיתונות האמריקאית שלדעתי היא הקרובה יותר למציאות האובייקטיבית, אם אכן ישנה כזאת.

אני חושב שאנחנו מתעלמים מהתנאים האובייקטיביים אשר משפיעים במידה רבה מאוד על דרך התייחסותו האינדיבידואלית של העיתונאי הישראלי לדרך שבה הוא מסקר את העימות הזה.

קודם כל, אנחנו מנתקים את עצמנו מן ההוויה הכללית, מן העובדה שהעימות הזה בראש ובראשונה לא נולד דווקא במוחו המעוות של מנהיג ישראלי כזה או אחר ושאריו – מבלי להיכנס לסוגייה פוליטית כזו או אחרת – היא בעצם נמצאת בצל ההתקפות המפלצתיות נגד אזרחים ישראלים, אירוע רודף אירוע שלדעתי אין לו אח ורע בהיסטוריה של העימותים המודרניים ואשר לדעתי מדריכים במידה רבה מאוד את תבנית מבטו של העיתונאי הישראלי ומשפיעה עליו השפעה רבה מאוד.

אני חושב גם שבמבחן יחסים נוסף העיתונות הישראלית דווקא מתפקדת לשביעות רצונם של רבים ולו מן העובדה הפשוטה שאם אנחנו משפיעים את הדרך שבה העימות הנוכחי מסוקר על ידי התקשורת המודפסת והאלקטרונית באחד ומשוים אותה לדרך שבה התקשורת האמריקאית סיקרה את הסכסוך האחרון באפגניסטן, שבה התקשורת הבריטית סיקרה את הסכסוך שהיה לפני עשרים שנה בפוקלנד, שבה גם בריטניה והן ארצות-הברית סיקרו את הדרך שבה התרחשות האירועים במלחמת המפרץ לפני עשר שנים, אנחנו רואים בעצם שהם עשו מלאכה הרבה פחות מקצועית ויותר ג'יגואיסטית, כלומר, לאומנות רטורית, מאשר העיתונות הישראלית.

אני חושב שמהבחינה הזו כדאי לחשוב פעם נוספת על השאלה שהתייחס אליה מוטה קודם, האם צריכים באמת לגלות כל דבר ולא להתחשב גם בדרך שבה ישראל תיראה לאחר מכן, אולי בנזקים כאלה ואחרים שייגרמו לישראל כתוצאה מכך. אני יכול לומר לך – ותסלחו לי על הדעה הריאקציונרית – שאם הייתי רון בן-ישי מחר וחוזר באקט של אכזריות או של מעשה טבח כלפי משפחה פלשתינאית מצדו של חייל ישראלי, לא הייתי מפרסם את זה. לא הייתי מפרסם זאת משום שאתם מדברים כאילו אנחנו חיים באיזו מובלעת אידיאלית שבה הכוחות שנמצאים בצדו השני של המתרס הם כוחות דמוקרטיים, כאשר אנחנו חושבים לא רק על הדרך האכזרית שבה הפלשתינים מנהלים את המלחמה שלהם נגד אזרחים ישראלים וגם את הרטוריקה בעולם הערבי כולו שלראשונה מזה יותר משלושים שנה היא רטוריקה של השמדה, אז אנחנו צריכים להרשות לעצמנו את המותרות האלה של דיווח מדויק?

אני רוצה להראות לכם דוגמאות מקריות שהבאתי מהדרך שבה הסכסוך האחרון למשל דווח על ידי העיתונות המערבית. זה מגויסות, זה ג'יגואיזם, זו לאומנות, זו דרך לשלהב את ההמונים ולהלך אימים על הציבור באשר הוא שם. ראו את הדרך שבה ה"סאן" - והמדובר לא רק בעיתונים צהובונים – התייחס למלחמת פוקלנד לפני עשרים שנה. הוא מתריס כלפי החונטה הארגנטינאית, הוא מקלל אותה אפילו, הוא מכנה אותה בשמות. אל תחשבו לרגע שהמדובר הוא רק במנת חלקם של עיתונים צהובים. אני חושב שמהבחינה הזו, כאשר אנחנו רואים את הדברים האלה – אמנם הם קרו לפני עשרים שנה – שום דבר לא השתנה הרבה מאז.

בכל-זאת לעיתונות הישראלית יש סיבות רבות לא להתבייש בעצמה.

ישראל סגל:

אני רוצה לחדד את זה. מעבר לנאום הסנגוריה המשכנע והמלהיב, אתה בעצם אומר – ואת זה אמרת בסיום הדברים שלך – שיש דברים מסוימים, ואפילו יעצת לרון בן-ישי שאם הוא היה יודע על טבח, שלא היה מפרסם את זה. אני בטוח שרון בן-ישי היה דוחה את העצה הזאת.

שאל צדקה:

אני לא בטוח.

קריאה:

הוא כבר עמד בסיטואציה דומה והוא עשה את העבודה שלו.

רון בן-ישי:

לצערי זו כבר לא שאלה תיאורטית. לפני עשרים שנה כמעט.

ישראל סגל:

אנחנו יודעים. אנחנו זוכרים.

דניאל דור:

אני רוצה לומר כאן כמה מלים ברמת הביניים של בין הנושאים הפרטניים שעלו כאן על-ידי אנשים לבין הרמה המאוד אבסטרקטית וחשובה, שאלות של לגיטימיות וסובייקטיביות. אני מאוד מזדהה עם העמדה שהציג כאן ירון בקשר לסובייקטיביות כנה. אני רוצה ללכת לרמת הביניים בין שני הדברים האלה. אם אנחנו מדברים על זכות לפרשנות של הציבור, אני רוצה לטעון שהבעיה המרכזית היא באופן בו התקשורת הישראלית ייצגה את המאורעות במהלך השנה וחצי האחרונות מאז תחילת האינתיפאדה, נוגעת לרמת הביניים הזו שהיא ייצוג התמונה הכללית. כלומר, כלי הפרשנות המרכזי שלנו הוא הפרספקטיבה הכללית שיש לנו לגבי המצב בו אנחנו נמצאים, באיזה סוג של מצב אנחנו נמצאים, ובמובן הזה אני חושב שהתקשורת הישראלית עושה עבודה שדומה מדי לאסטרטגיית ההסברה של מדינת ישראל.

רון בן-ישי:

יש אסטרטגיית הסברה? עם כל הכבוד.

דניאל דור:

אני תכף אומר על זה משהו. אני רוצה לתת כמה דוגמאות כוללות ולהגיד על זה כמה דברים. כמובן שאנחנו צריכים להיפטר מאיזו מידה מסוימת של היתממות. הרי ישנם גורמים שונים, גם כאלה שמיוצגים כאן באופן מכובד מאוד בחדר הזה, שהאינטרס שלהם הוא שונה מהאינטרס של התקשורת במובן הממסדי, אבל אם אנחנו מסתכלים על כמה מהפרטים של התמונה הזאת, אז למשל ההתעסקות האובססיבית של התקשורת הישראלית ביאסר ערפאת כסיבה האחת והיחידה למצב בו אנחנו נמצאים היום, אני רוצה לקוות שכל הגורמים שיושבים כאן בחדר, כולל אלה שאימצו את התמונה הזו שעל פיה יאסר ערפאת הוא הגורם שמוביל בסיפור כמדיניות הסברה, אני רוצה להאמין שהם בינם לבין עצמם יודעים שהמצב הוא קצת יותר, בלשון המעטה, מסובך מהדבר הזה, בין אם מנקודת המבט של ההיסטוריה הקרובה של כשולן קמפ דיוויד, תחילת

האינתיפאדה וכולי, והן לגבי מה שקורה היום כאן, הן לגבי המצב הפנימי בתוך הרשות הפלשתינית, הן לגבי המצב הפנימי בתוך ישראל, אינטרסים של מדינות ערב. קחו את כל האלמנטים האלה שאתם רוצים פנימה, אסטרטגיית ההסברה של מדינת ישראל אומרת שאנחנו מתרכזים ביאסר ערפאת, יש לזה את הסיבות משלהם, אבל אני חושב שזו אסטרטגיה שגויה. זה לא התפקיד שלי להגיב על זה. התקשורת הישראלית למיטב הערכתי על-פי המחקרים שלי מאמצת את הגישה הזאת באופן חד-משמעי. ההתעלמות מהנתונים למשל במהלך החודשים האחרונים שאופן פעולתו של צה"ל בשטחים מלמד על זה שיכול להיות שהסיבות, המהות האסטרטגית מאחורי המבצע הזה היא לאו דווקא אך ורק מלחמה בטרור כפי שהרטוריקה ההסברתית מציגה את זה אלא איזשהו ניסיון כזה או אחר לחסל תשתית של הרשות. התקשורת הישראלית מתעלמת מהדבר הזה.

ההתעלמות מהתוצאות של הפעולה הזאת בצד הפלשתיני, לא במובן ההומניסטי הצר של אדם כזה או אחר נהרג שלא בצדק במובן הפרטני אלא במובן הכולל, האם אנחנו מגדלים דור חדש של מחבלים מתאבדים כתוצאה מהפעולות האלה, כן או לא וכולי. האם אנחנו פועלים נכון, כן או לא. ההתעלמות מהאינטרס המורכב של ממשלת ישראל בתוך הסיפור הזה, הוא פסילה מוחלטת והמיידיית בדקות של כל גורם, כל מקור שלא רוצה או מוכן להעביר לתקשורת הישראלית את המסר שמשדר החוץ היה רוצה שהוא יעביר אליה. ראו את לארסן בתור הדבר האחרון שקרה בסיפור הזה.

אני חושב שהתמונה הכללית שהתקשורת הישראלית מספקת לנו במהלך התקופה הזאת של האינתיפאדה לא מאפשרת לציבור הישראלי לתת פרשנות נקודתית נכונה, מהותית, מורכבת של אותם אירועים ספציפיים שמגיעים אליו. אני חושב שזו הבעיה המהותית המרכזית, הרבה מעבר לשאלות קונקרטיים של מה קרה עם טנק כזה או אחר וגם מעבר לכמה מהשאלות הטכניות שאפשר יהיה גם אחר-כך לחזור ולדון בהן.

ישראל סגל: אתה חושב – נאמר את זה בצורה הכי פופוליסטית – שהעיתונות הישראלית במובן הזה מועלת בתפקיד. אני לוקח את "העין השביעית", הגיליון האחרון, האם אנחנו מועילים בתפקידנו. אתה טוען שאנחנו במידה מסוימת מועילים בתפקידנו.

דניאל דור: אני חושב שכן ואני רוצה לומר על זה דבר אחד באופן ישיר על דברים שנאמרו קודם. ההשוואה לתקשורת זרות היא בהחלט השוואה מאוד מאוד מעניינת – לא תקשורת זרות במובן של הסיפור שלנו אלא מה קרה לתקשורת האמריקאית מול בן-לאדן, מה קרה לתקשורת הבריטית – ובהחלט מערכות תקשורת בזמנים מסוג זה נועדות באופן מסורתי למעול בתפקידן, זאת לא סיבה לא לדבר על הדברים האלה מכיוון שהנזק העיקרי והמהותי בהקשר הזה הוא לא למישהו אחר אלא רק לנו עצמנו, כי אני חושב

שהציבור הישראלי היום בכל מובן מהותי של הדברים לא מכיר את המציאות בתוכה הוא חי.

שלום קיטל: אני מניח שבחלל האוויר – ומוטה קרמניצר הזכיר את זה – עומדת השאלה של תוכנית הלילה. אני שמח שכאשר השווית לרשות השידור, הדגשת פעמיים את צמד המלים לשם איזון. אם אני מפרש את זה נכון, אני מקווה שאתה לא משווה. אני לא רוצה להתייחס בהרחבה לעניין הזה ואפילו לא בקצרה. אני נמנע בשלב הזה מהתבטאויות פומביות. יושבים כאן מאחורה כמה עיתונאים מתוסכלים שמכסים ענייני שידור וניסו להציל ממני ולו אופ זה רקורד איזושהי התייחסות ויצאו מתוסכלים. הג'וב שלי הוא לשדר תוכניות ואני אעשה את הטוב ביותר שביכולתי כדי שתוכנית הלילה תשודר, תשגשג לאורך ימים.

קריאה: במתכונת הקיימת?
שלום קיטל: כן, באופן כללי במתכונת הקיימת. אם יש שינויים קונספטואליים קלים שצריך לעשות, הם לא קשורים לעניינים פוליטיים והם לא קשורים לעניינים האלה. אני אעשה את הכל כדי לעשות את זה. אני חושב שמאחר שאני מונע מעצמי כרגע להיכנס לעומק העניין, אני אומר שמדרך הטבע – ולא באשמתה של העיתונות, כי אלה טבעם של דברים – שמתרכזים בפר אחד של הבעיה והבעיה היא הרבה יותר מורכבת – הערוץ השני הוא ערוץ שיש בו כמובן מועצה ציבורית, רשות, שלושה זכיינים, חברת חדשות וזו דמות מאוד מורכבת והרבה שחקנים נותנים את דעתם בעניין הזה. לכן גם כשאתה שואל אותי שאלה שהיא שאלה מכשילה, ואני לא רוצה ליפול אליה האם זה יהיה מתכונת הקיימת, אם אתה מתכוון שאני אתן יד לסתימת פיות או לסירוס – התשובה היא חד-משמעית לא. אם יש תוכניות שצריך לחשוב איך עושים אותן מעת לעת, אני רוצה לתת דוגמה פשוטה. יושב כאן מולי עורך אולפן ששי. לפני שנה התוכנית מסיבות כאלה ואחרות נמצאה במשבר והחלטנו לעשות כמה שינויים ושינינו רק שלושה דברים קטנים: עורך, מגיש וקונספט. זה כל מה ששינינו בתוכנית. שנה אחר כך התוכנית נראית קצת אחרת.

קריאה: אתה לא משווה. התוכנית שלהם היא לא במשבר.

שלום קיטל: אני לא משווה. רק לשם האיזון. העניין עלה והייתי חייב באיזושהי צורה להתייחס אליו. לנושא הדיון. אני חושב שחלק גדול מהאנשים מדברים בצורה קצת מוקצנת וסטריאוטיפית על הסיקור של – אני כבר לא יודע אם מותר לי להגיד מלחמה או אינתיפאדה או עימות. נדמה לי שהעיתונות הישראלית והתקשורת הישראלית נמצאת בתהליך מתקדם של תקשורת פתוחה יותר וחופשית יותר. בוודאי שיש עוד די הרבה

מקום לשיפורים. אני חושב שהסיקור של העימות הזה הוא בוודאי יותר משוכלל מאשר היה הסיקור של מלחמת יום הכיפורים או של מלחמת לבנון.

רון בן-ישי:

לא נכון.

שלום קיטל:

אני חושב שכן.

רון בן-ישי:

אני חושב שלא.

שלום קיטל:

אני מכבד את דעתך, אבל אני חושב שכן. נמצא

במקום משוכלל יותר ממה שנמצא הסיקור של

המלחמות האחרות, לפחות במובן של מגויסות וסיסמה של שקט, יורים. אני חושב שיש דברים שמשודרים היו ונכתבים היום וטוב שכן, והבעת עמדות שמושמעות, וטוב שכן, שלא היו נשמעות כשאחד מעמיתינו שלא נמצא אתנו עוד כתב שקט יורים בתקופת מלחמת לבנון, ולא במחדלים לא פשוטים, שהתקשורת הייתה אשמה בהם, ערב מלחמת יום הכיפורים. אני חושב שמאז השתכללנו.

אני מניח שמה שרון בקריאת ביניים התכוון, וכאן אני מוכן להיות שותף לו, זה שהמדיניות של צה"ל והשלטונות בקטע של לאפשר לתקשורת נגישות למקומות הלחימה, הפכה לבעייתית אבל אני מזכיר לכם שבמלחמות הקודמות הנגישות שלך למקומות השונים הייתה תוך כדי חיול במקרים רבים, תוך כדי דברור.

רון בן-ישי:

תוך כדי חיול. בלי דברור.

שלום קיטל:

היו גם מקרים של דברור. היה גם חיול וגם דברור.

אני לא בטוח שזו מתכונת נכונה. אני רוצה לומר

לכם שגם במלחמה הזו היה ניסיון של דובר צה"ל ושל צה"ל לדברור. היו מקרים של דברור. אני מודיע לכם שאנחנו בערוץ 2 סירבנו לדברור והיה לנו עימות גלוי מאוד עם דובר צה"ל סביב סיפור שהיה במחנה הפליטים ברמאללה שבכלל צולם על-ידי פול של ערוץ 10 ואפילו לא על-ידי כתב שלנו.

רון בן-ישי:

אחר-כך הסכמתם לדברור. אחר-כך דבררתם.

קריאה:

הם קיבלו חומר מדובר.

שלום קיטל:

קיבלנו חומר צה"לי.

רון בן-ישי:

שלום, אחרי כן דבררתם.

שלום קיטל:

אני מודיע לך שהעמדה החד-משמעית שלנו היא

שאנחנו לא מדבררים.

רון בן-ישי:

זו עמדה אבל דבררתם.

שלום קיטל:

אחרי שאמרתי את זה, אני בהחלט חושב שיש

מקום לשיפורים נוספים. אני בטוח שסיקור של

מלחמה לא דומה לסיקור של עתות רגיעה. המורכבות היא הרבה יותר גדולה, הלחצים

הם הרבה יותר גדולים. באיזשהו פורום אמרתי שתמיד יש לחצים אבל החכמה היא לא להילחץ או להשתדל שלא להילחץ.

אם לנקוב בשמות ברורים, ההתקפות נעשות על אנשים - לפני כן ירון אזרחי דיבר על סובייקטיביות ועל זה שאין אובייקטיביות בתקשורת - שמזוהים לכאורה עם שני הצדדים. יש ביקורת נוקבת על דבר שבעיני הוא אלמנטרי, על העובדה שיש כתב שהוא ערבי-ישראלי שמגיע לעזה ולמקומות אחרים, אבל בעיקר לעזה, קוראים לו סלימן אל-שאפי, המשרד שלי מופצץ בפקסים, לעתים בדברי שטנה, למה יש איש כמו סלימן אל-שאפי. זה בלתי נסבל. באותה מידה לא נסבלות בעיני התקופות על אנשים כמו רון בן-ישי, רוני דניאל ואהוד יערי. מערכות חדשות זקוקות לסלימן אל-שאפי, לגבי גזית, לישראל סגל, לרון בן-ישי, לאהוד יערי ולרוני דניאל. אני אומר, בואו ניטול קורה מבין עינינו. כל אחד אוהב לתקוף את מי הוא לא אוהב לשמוע או שמייצג משהו בסובייקטיביות הזאת שהוא לא אוהב לשמוע אותה. אני חושב שהתפקיד המרכזי של אנשים שעומדים בראש מערכות הוא לשמור ככל יכולתם על פלורליזם. אותם אנשים שיתמחו ביקורת על רדיפת שמאלנים או תוכניות שמאלניות, אותם אנשים, אותן מערכות מרשות לעצמן לתקוף עבודה של אנשים אחרים שמסקרים את המציאות מזווית סובייקטיבית אחרת. זה לא כשר וזה לא כשר.

אם לפני כן דיברנו - ולשם האיזון קצת הטריד אותי - יושב כאן איש, דוקטור גיורא רוזן. מי שלא מכיר אותו, מעבר לכל הזכויות האחרות שלו, הוא האומבודסמן של הרשות השנייה. אני לא מכיר הרבה מוסדות שבהם - של הרשות השנייה אגב, לא של חברת החדשות, הוא לא עובד אצלי אלא להפך, הוא מבקר אותי - מגיעה תלונה של גדוד שלם בצה"ל שחתום נגד כתבה מסוימת שעשה איתי אנגל באחד המחסומים של צה"ל. אני לא יודע אם אתם זוכרים, אבל היה מחסום שאליו הגיע צעיר עם סכין שלופה והוא נורה, והייתה טענה שהוא לא היה חמוש ונורה. איתי אנגל במקרה נקלע למחסום כשהאירוע קרה, נתן תיאור נאמן. אגב, בניגוד להמלצה של דוקטור שאול צדקה, ראה מה שראה, תיאר מה שתיאר והתיאור לא היה מחמיא לצה"ל. הטענה הייתה שהדיווח הזה מעוות. בדקנו את העניין. בתוך המערכת הגענו למסקנות שלנו, אבל הייתה תלונה לאומבודסמן. האומבודסמן ביקש מאתנו תשובה, ענינו מה שענינו, התשובה של דוקטור גיורא רוזן לפי דעתי היא אות כבוד לרשות השנייה שעושה גם לפעמים דברים שאני לא משתגע עליהם. הוא דחה במלים אפילו בוטות את הניסיון לסתום פיות בחברת החדשות ולא לאפשר לכתב למסור דיווח מהימן גם אם הדיווח הזה פוגע במורל של צה"ל או מראה איזושהי פעילות לא תקינה אולי של הגדוד, ואת זה הוא עשה אחרי שבדק את הדברים.

אני מציין כי את זה כי בדרך כלל תפקידם של האומבודסמנים הוא לייצג את הציבור. תפקידו, והוא עושה את זה לפעמים יותר מדי לטעמי, זה לבקר אותנו ולומר אתם לא בסדר כאן ואתם לא בסדר שם.

אני חושב שתפקידנו במערכות התקשורת זה לנסות לא להיות פופוליסטיים, אבל יחד עם זה להיות סובלניים כלפי כל הדעות וכל העמדות. אני משתדל, אני לא בטוח שבהצלחה, שבמערכת שלנו מגוון הדעות יהיה רחב ככל האפשר. האם בתקופת מלחמה יש סבלנות של כל הקיבוצים מסביב או של אנשים שיש להם תפקידים ציבוריים? הסבלנות היא קטנה. יחד עם זאת אני מציע, בעיקר למבקר התקשורת, להתייחס קצת יותר בהבנה ובסבלנות גם לשגיאות. כמו שישראל אמר, נורא קל לקחת בפניצטה ולהוציא דבר מסוים.

אגב, הדוגמה שמוטה הביא שהיא באמת דוגמה בעייתית, ואני באמת חושב שזה היה שידור בעייתי, הכתב המוצלח מאלון מורה היה בני קצובר שאני יכול להגיד לזכותו שני דברים: אחד, הדיווח שלו היה רהוט ומקצועי

הוא סיפק את שני הערוצים בעת ובעונה אחת.

אריה גולן:

אתה לא יודע שהוא הופיע גם באל-ג'זירה.

ישראל סגל:

זה בהחלט נכון.

רון בן-ישי:

הקרב האמיתי היה בין ערוץ 1 לערוץ 2, מי יחזיק

קריאה:

אותו יותר על הקו.

שנית, אני מוכרח לומר לזכותו – וכאן שוב

שלום קיטל:

מדברים על אובייקטיביות ועל סובייקטיביות – הוא

הצניע היטב את הסובייקטיביות שלו. בני קצובר בוודאי לא חייב שום דבר לאף אחד

ויש לו את עמדותיו המוצקות, ויש לו דעה ומקום ואידיאולוגיה, אבל לפחות בשידורים

אצלנו, ששמעתי, הוא לא שרר. אני מסכים אתך מוטה שזה היה בעייתי, אבל כאן

חלק מהעניין. זה לא שהתכנסה חבורת המטומטמים הפופוליסטיים רודפי הרייטינג

בערוץ 2 ואמרו יאללה, עכשיו אנחנו נתאר. היו דברים בשידור חי, זה נסחף למקום

מסוים ובנקודה מסוימת הפסקנו את זה.

כתב מקצועי לא היה חוטא בעניין הזה

קריאה:

האם בדיעבד לא הייתה בעיה בשידור הזה? הייתה

שלום קיטל:

בעיה בשידור הזה.

אני חושב שתפקידנו את המבקרים כמו

גדי וייספלד:

שאומרים, לפחות להעלות כמה סוגיות למחשבה

ואני אעלה שלוש סוגיות למחשבה, שאני רוצה שתחשבו בתקופה הקרובה כי לדעתי

כדאי באמת לחשוב עליהן.

הדבר הראשון. רמזו על זה אבל אני רוצה בפירוש – ההומוגניות של הסיקור. זאת אומרת, בואו נעזוב בינתיים את הוויכוח האם הוא מגויס או לא מגויס, האם יש יותר מדי הומוגניות של הסיפור שאנחנו שומעים כל יום. מי שפותח עיתון כמו "כל העיר", ואני לא משבח או לא משבח, רואה סיפור אחר. מי שפותח עוד עיתון, רואה סיפור אחר. האם יש יותר מדי קונצנזוס בתוך העיתונות לגבי מה הסיפור כאן, מה הזווית הנכונה, איך לסקר ומה העובדות. הומוגניות של סיקור, שזה קורה הרבה בזמן משבר, מפריע ומטריד והייתי רוצה שתחשבו על זה. יכול להיות שאחת מהסיבות כפי שנאמר היא לחץ הזמן. אין זמן לתחקיר. אני לא יודע כמה פעמים ראיתי ניסיונות – או בגלל חוסר משאבים או בגלל זמן, בגלל לחץ האירועים – אבל חייבים העורכים למצוא דרך שאנשים פשוט יפתחו איזושהי זווית חדשה.

נקודה שנייה. אני לא יודע אם אתם שמים לב אבל אני שם לב ומפריע לי זה ברגע שיש איזושהי בעיה עם צה"ל, נניח ג'נין, נגיד חשש לבעיה, המסגרת היא מה שנקרא מסגרת ההסברה. תמיד פותחים עם יש לצה"ל בעיה, עכשיו תהיה לצה"ל בעיה של הסברה, תראו מה קורה בג'נין. זה דבר שאני רוצה שתחשבו עליו קצת. זאת אומרת, לראות שזו לא בעיה מהותית האם משהו קרה שם או לא, אלא זו בעיה של הסברה. דרך אגב, גם מי שסיקר, גם בערוץ הראשון וגם בערוץ השני, כשמוחמד אדורה שנהרג ביום השלישי של האינתיפאדה, גם שם התמונה הייתה: הנה התמונות שישתובבו בכל העולם. זה קצת מתחמק מהדברים הקשים שאנחנו רואים, לראות את זה כבעיה אסטרטגית ולא כבעיה הומניטרית.

קריאה: לא הבנתי מה הייתה הבעיה עם התמונות של אדורה, מה הייתה האלטרנטיבה.

ישראל סגל: הוא מתכוון שבמקום להתייחס לגוף העניין, אצלנו ההתייחסות היא שזה יהווה לנו בעיה בהסברה בעולם. זה יציג אותנו כך וכך.

ירון האזרחי: זו לא תמונה טובה להרוג מאה אזרחים.

גדי וייספלד: בדיוק. במקום שנושא ההסברה יהיה המשני, הוא

היה השאלה המהותית והעיקרית. זאת אומרת, אני

לא חושב שזו הכותרת של מה שהיה שם.

דבר שלישי. לחשוב איך אתם בעצם נערכים לשלב הבא. נניח שהשלב הבא יהיה אחר, נניח שהלחץ עכשיו יורד – בואו נקווה שיהיה שקט יחסי – האם נהפוך למצב כמו שהיה ברצועת הביטחון. התרגלנו למצב משונה, מפחיד, ואולי בדיעבד מאוד פגע בביטחון של מדינת ישראל. לפחות זו דעתי. השאלה אם אנחנו נתרגל למצב החדש, או אם מצד שני זו דווקא הזדמנות שבה יש יותר זמן אני מניח, שיש יותר אפשרות להסתכל

בפרספקטיבה, לתת קצת קולות חדשים, זוויות חדשות, לנסות לחשוב בצורה יותר עצמאית על מה אפשר לעשות.

השלב הבא, אם ניכנס לאיזושהי שלושה של המצב הנוכחי, אני חושב שבאמת תהיה כאן איזושהי בעיה לגבי התפקיד שהתקשורת תמלא כי השלב הבא יהיה לא פחות חשוב מהשלב שהיה בשנה וחצי האחרונות.

ירון אנוש: אני לא רואה שעלו כאן שאלות לא יכולנו לשאול

לגבי העיתונות הישראלית גם לפני שהמצב הוגדר

כמצב חירום. כלומר, אנחנו לא באים בדיוק ממצב של עיתונות מגובשת, עובדת כסדרה, מתפקדת ופתאום השתנה המצב והעיתונות נכנסה למשבר. כל השאלות ששאלת, למשל לגבי קוד ההצטלבות, ההצלבה של מידע, הן היו קיימות לפני כן אלא אם תהליך המסמוס הזה נמשך כבר זמן ארוך בעיתונות הישראלית ויש לו סיבות, הפעם מה הוא שהכניסו גם מרכז כביסה לתוך העניין והדבר הוא קדימה. אם העיתונות הישראלית, בגלל הבעייתיות שלה – אני מדבר הן על הפרטית והן על הציבורית, וכל אחת עם הבעיות שלה – משמשת יותר ויותר בשנים האחרונות כבבואה, מראה של מציאות שמתגבשת על ידי אליטות אצלנו, פוליטיות, כלכליות וחברתיות, היא למעשה דילגה בשלב הזה על המציאות והיא התחילה להיות יותר בבואה של האליטות עצמן, של המדינה, של ההסברה, של דברים אחרים.

אנחנו מקיימים כאן דיון עומק על החלטות עריכה בסופו של דבר שהן החלטות רוחב. אגב, אם נקרא לזה "מלחמה", עבור רבים מהעורכים ואני בכונה מדבר על דרג העריכה כי שם נקבעים הדברים, זו הייתה מלחמה מאוד מאוד נוחה. זה היה קרוב לבית, החומרים היו מאוד זמינים, למזלם זה לא היה ברצועת עזה כי זה קצת בעייתי חוץ מאשר לערוץ השני שיש לו כתב בפנים. הכל היה גמיש. סליחה, אני בכונה מדבר בצורה צינית, רוב הפיגועים היו באזורים מאוד נגישים לכתבים ולעורכים. הדבר שלי בלט מאוד מאוד מעבר לשאר הדברים זה לא צורת הדיווח שפשוט עשתה קפיצת מדרגה כמו שאומרים אצלנו בנטייה שכבר הייתה לה לפני כן, בקרב העורכים והכתבים, לפחות ברשות השידור שאני עובד בה – וראיתי את זה גם מסביב – בעיות ומתחים שהיו לפני כן על בסיס של השקפות פוליטיות, על בסיס של אידיאות, פתאום עלו על השולחן. יכולת לשמוע במערכת ויכוחים מאוד נוקבים בין העיתונות נשלטת על ידי הטרור השמאלני מצד אחד, מצד שני הימין מרים ראש, ואני מדבר על אנשי מקצוע שמדברים אחד על השני, וברמות העריכה וברמות הגבוהות, לא רק ברשות השידור אלא גם מעבר לזה.

כלומר, הרבה מתחים שישבו וקיבלו איזה מסווה של אובייקטיביות בעבודה, מאוד התחדדו. אם תוסיף לזה את מערכות הלחצים למעלה, שקיטל הזכיר אותם במהלך הדברים, השפיעו מאוד על מה שקרה בשטח. לא היה כמעט צריך לקבל החלטות

עריכה למשל במדיום כמו הרדיו. השאלה היחידה אם אתה מגיע למשמרת ב-2, וסליחה על ההתבטאות, יש לך מזל ויהיה פיגוע, ואז אתה לא צריך לערוך, או שתצטרך לעבוד ולעשות את הדברים.

הרבה ציוניות בעבודה עיתונאית יצאה כאן מהשטח, דברים שלא ראינו לפני כן. אני חושב שנכנס לכאן גורם נוסף בתפקוד של העיתונות.

רות גביזון: אולי כדאי לעשות עריכה הרבה יותר קפדנית בזמן זה קורה?

ירון אנוש: אני מנסה לתאר מציאות.

רות גביזון: אני שואלת מסקרנות, בתור צרכן תקשורת ולא בתור יצרן תקשורת.

ירון אנוש: השאלות האלה עולות ואני חושב שהן מתחדדות במצבים כאלה, אבל אני חושב שמה שהתווסף

לעניין הזה לא היה איום ברמת הלאום אלא זה היה איום ברמת הפרט. גם העיתונאי שהגיע למקום, אם זה לשטח, אם זה עיתונאי שעובד בתפקיד עריכה, שאל את עצמו לפעמים שאלות נורא פשוטות ביום יום, איך אני חוזר הביתה ועוקף את רחוב יפו. אלה שאלות לכאורה טיפשיות שלא צריכות להשפיע עליו, אבל כן משפיעות עליו מאוד. הפחד האישי הזה שנכנס כגורם לעבודת העיתונות, באיזשהו מקום אני ראיתי אותו גורם לניתוב לאיזה קונצנזוס של חברה מאוד מגובשת כי כנראה בחברותה מרגישים הרבה יותר נוח. איך אני היום יכול לעמוד מול האשמות שאני שמאלני או ימני בשעה שהדברים אצלי בתוך המערכת, ושמעתי את זה גם במערכות אחרות ואני לא רק מניח, הם היום מנותבים על השולחן – אתה בוגד, איך אתה מעיז לעשות דבר כזה. מה שהיה עם דיון ענייני הפך לדיון אמוציונאלי שלא עסק במקצוענות ובשאלות אתיות ואחרות אלא בתחושות ובאידיאות הפוליטיות של העיתונאים.

אני חושב שקיבלנו תמונה של עיתונות במצור, גם מצור פנימי שלה בעצמה בתוך הקבוצה הזאת, וגם מצור בחיי היום יום שלה שהיא מאוימת בו, שהשפיע, ועוד יותר מזה כמובן במצור שהגיע מהאליטות למעלה, מקבלות ההחלטות הפוליטיות המדיניות האחרות, שבעצם אם לפני כן היו נחשולים דקיקים או פחות דקיקים, הפעם זה היה זרנוק מאוד מאוד חזק.

מרב מיכאלי: אני רוצה להתחיל בשאלה שישראל הציג, איפה טעינו, במה טעינו. אני חושבת שאנחנו מדברים על

איפה טעינו בשנה האחרונה שלפי דעתי מה שקורה בשנה האחרונה, כמו שהיה סכסוך, ההתפוצצות של הסכסוך לא נולדה עכשיו. השאלה מה קרה פתאום לפני שנה וחצי. כמו שהסכסוך הולך אחורה, אותו הדבר אופן הסיקור שלנו את הסכסוך הוא בעייתי כבר הרבה מאוד שנים. מה שקרה לנו בשנה וחצי האחרונות של ההתפרצות

הזאת, כמו שהסכסוך הסלים והקצין באיזושהי סיטואציה, זה מה שקרה גם לאופן הסיקור שלנו. מבחינתי, לפי הערכים המשפטיים שלי, זה סוג של הידרדרות גדולה. כלומר, בבת אחת ירידה גדולה ודרמטית בבעייתיות המתמשכת של אופן הסיקור שלנו.

נדבר על האובייקטיביות. אמר ירון אנוש שאנשים מושפעים משאלות טיפשיות שלא אמורות להשפיע עליהן, איך יעקפו את רחוב יפו. זו הבעיה. אחת הבעיות המשמעותיות שלנו היא שאנחנו חושבים שבאמת אנחנו נעלים, עלינו זה לא משפיע השאלות הפשוטות האלה של איך נעקוף את רחוב יפו והפחד הזה לא בא לידי ביטוי בסיקור שלנו.

שאל מר קרמניצר ואמר שלא צריך לגייס את הישראליות כי הישראליות היא שם. אנחנו לא מתיימרים להונות את הציבור שלנו ולהיתמם ולומר שאנחנו נותנים איזו תמונת עולם אמיתית. זה דבר שאנחנו חושבים שאנחנו דבוקים לאמת כי האמת היא שורש קיומנו ואם אנחנו לא אובייקטיביים, אנחנו לא יכולים להביא את האמת, ואז איך יאימו לנו בכלל. הסובייקטיביות הכנה שירון מציע היא לפי דעתי היום הפתרון היחידי שלנו. אנחנו מגיעים למצב שסלימן אל-שאפי מקבל תגובות, תוכנית שהיא טיפה הצידה מהקונצנזוס הפלקטי שאנחנו משדרים בדרך כלל, מועפים במהירות כזאת משום שסלימן אל-שאפי הופיע אצלך על המרקע לא כל כך מזמן. עד לא מזמן זה היה לחלוטין לא מתקבל על הדעת שיהיה כתב ערבי במערכת חדשות ישראלית יהודית. בקושי מזרחיים, אז ערבים? על מה אנחנו מדברים באמת? אף תוכנית לא מרשה לעצמה. זאת אומרת, שכל הבעת עמדה וכל הבעת דעה מגונה מכל וכל שהנה עמדה פוליטית וחס וחלילה ניצול לרעה של המסך או משהו כזה, אם אתה חלילה מעיז להודות במה שאתה חושב, להגיד את הדברים שאתה רואה ו/או מסיק מתוך העובדה שאתה מאמין במשהו או גדלת באיזה מקום. אז ברור ומובן מאליו שבעתות מצוקה או חירום, קיימות השאלות מי מגדיר את מצב החירום, מי מגדיר מתי מצב החירום ולמה אנחנו כל כך בקלות מקבלים על עצמנו את מצב החירום, חירום כביכול שכאילו מכתוב לנו את כל הקודים האלה שאנחנו אמורים לפעול באופן שונה. גם במדינות אחרות זה קורה לתקשורת בתקופות כאלה.

לא נעים לי לומר לכם, אבל במידה רבה אנחנו ממלאים את תפקידנו. תפקידנו להיות מנוצלים לטובת יצירת כביכול אחדות. אנחנו מנוצלים באופן מאוד אפקטיבי. האופן שבו אמצנו את המושגים של הממסד מצביע באמת על ההזדהות העמוקה והמוחלטת שלנו עם הממסד.

ישראל סגל:

איזה מושגים?

מרב מיכאלי:

מלחמה, מצב חירום, מתווה. התקשורת שלנו היום פועלת לחלוטין בתוך המשחק. כשראש-

הממשלה שלנו אומר שערפאת לא רלוונטי, התקשורת לא שואלת למה ראש-הממשלה נזכר עכשיו שערפאת לא רלוונטי אלא מקיימת דיונים מפה ועד הודעה חדשה האם ערפאת רלוונטי או לא רלוונטי. לרגע אף אחד לא עצר לשאול למה בכלל עלתה עכשיו השאלה הזאת, מה האינטרס של ראש-הממשלה שהביא את הסוגייה החדשה. ערפאת פה מאז ומעולם ופתאום הוא לא רלוונטי. אני רואה בטלוויזיה דיונים בסוגי חומרי נפץ, באופן השגה של החומרים וכל מיני דיונים מקצועיים לעילה ולעילה, שאני כבר יכולתי לגשת ולהתחיל להשתלם בהכנת חגורות נפץ, במקום שתהיה לי איזושהי הסתכלות. זאת אומרת, אנחנו כל הזמן נגררים לתוך ולתוך המצב ולא היה אף רגע שבו התקשורת כתקשורת הסתכלה על התמונה ואמרה, סליחה, איך בכלל הגענו עד הלום. אגב, היו לנו הרבה מאוד תחנות לעשות את זה בדרך ולא רק עכשיו. זאת אומרת, התחנה טובה עכשיו ככל תחנה אחרת ואפילו טובה קצת יותר משום החירום. האחריות שלנו, קל לנו לקחת את האחריות, לא לתת, לא לספר, לא להראות דברים שחס וחלילה יכפישו את דמותנו בעולם או ייתנו אינפורמציה לאויב. אנחנו לא רואים לעצמנו אחריות לתת לציבור כלים אמיתיים להבין לבד את המצב, לגבש לבד עמדה, אולי להסתכל על הדברים אחרת. פשוט לתת לו כלים אמיתיים ורלוונטיים על החיים בתוכם הוא חי.

מה מפריע לכם לתת לנו את כל הדברים שאתם חושבים שצריך לתת?

רות גביזון:

לחלקנו לא נותנים לעשות את זה. אם היו נותנים להם, היו זורקים אותם כבר מזמן.

מרב מיכאלי:

את בדעה שהתקשורת הישראלית מעלה בתפקידה בתקופה האחרונה.

ישראל סגל:

אם היא תופסת את תפקידה בשיקוף מציאות באופן הכי קרוב למה שאפשר להיות אובייקטיבי.

מרב מיכאלי:

מי מתוכנו חושב שאנחנו באמת מעלנו בתפקיד שלנו? שהתקשורת הישראלית אכן מעלה

ישראל סגל:

בתפקידה.

אני חושבת שבמידה מסוימת.

מרב מיכאלי:

בואו נניח את זה על השולחן.

ישראל סגל:

לפני כשבועיים התקיים בבית סוקולוב דיון של מועצת הערוץ השני כמעט באותו נושא. שם מישהו

ישראל הראל:

אמר שכאשר יש דיון על תרבות אנגלית, כל אחד לא רוצה לדבר והוא מחכה שמא השני יאמר מה שיש לו לומר ואז יהיה מיותר שהוא יאמר. בתרבות הישראלית זה ההפך. מי שלא קופץ, לא מדבר. שם, כיוון שהיו אנשים שאמרו פחות או יותר את

הדברים שאני חושב, אז באמת לא אמרתי מאומה. כאן חכיתי ובעצם לא הייתי צריך לחכות כי ראיתי בהרכב ולא נותרה לי ברירה אלא להרים את היד ולהירשם לדיבור. אני רוצה לפתוח בכך שהיה לי קשה לשמוע חלק מהדברים, לא כל כך בגלל התכנים אלא בגלל הזהות של הדובר. כלומר, אמרתי לעצמי, רגע, זה אדם שאני כל כך מעריך – ויש כאן כמה אנשים שאני באופן אישי מעריך, ואני גם נפגש אתם לא מעט סביב השולחן הזה ובכינוסים אחרים של המכון – ואם הם חושבים כך, זה עשה לי קשה. אני פותח בזה כיוון שמן הסתם גם להם ולאחרים יהיה קצת קשה לשמוע את הדברים שאני אומר.

עצם העובדה שהכינוס הזה התכנס בהרכב כזה או לחילופין החומר שנשלח, אני בדרך כלל עושה שיעורי בית וראיתי שיש כאן חמישה-ששה מאמרים של אביב לביא שהוא בכלל חושב שהתקשורת הישראלית היא חוטאת ופושעת ובכלל כל מה שהפלשתינאים אומרים זה נכון וכל מה שאנחנו אומרים זה בשירות כזה ומזימה כזאת ואחרת. כיוון שירון אנוש ואחרים כאן אמרו שהם מקבלים כאלה תגובות על שידורים מסוימים, לאנשים האלה שחושבים כך יש גם אנשים שכותבים אותם או שמשדרים אותם. המכון יכול היה להביא גם את הקולות הנוספים שחושבים אחרת.

ישראל סגל: אני חושב שאתה מייצג אותם בצורה מאוד נאמנה.

ישראל הראל: אני מתכוון לחומר המוכן.
שלום קיטל: אני יודע שמוטי שקלר הוזמן אבל הוא נסע לראות את משחק חצי גמר בין בית"ר ירושלים למכבי חיפה שאני לצערי לא נסעתי וכנראה עשיתי טוב.

ישראל הראל: המוסד המכובד הזה, ואני אומר זאת ללא מירכאות כפולות, מוציא עיתון חשוב לתקשורת. אנא בדקו מי הם חברי המערכת. בדקו את הגיליון האחרון שעוסק בדיוק בדבר הזה. אין שם שום קול אחר. הקול הוא הקול של חטאנו, עווינו, פשענו. זאת אומרת, לא רק חטאנו, עווינו, פשענו במובן זה שתוך כדי מלחמה, מלחמה אכזרית של שנה וחצי, שהציבור חורש את האדמה עם האף שלו עד לפני שבועיים, שלא עשינו מאומה, ואולי זה גם חלק מתפקידנו להעלות את המורל ולא רק לחטט? אני לא אומר חלילה לא לספר את האמת, וכאן אני מתנגד לחלוטין לשאול צדקה, אבל אולי חיפשנו רק את העוול, ולא קשה למצוא, ולא חיפשנו גם את הצד השני?

אריק כרמון: אתה חייב לאפיין את הקול השני, את הקול האחר.

ישראל הראל:

נכון. גם הפרופורציות, כלומר, חלק גדול אולי של מה שהעיתונאים כאן קובעים מי מאזינים ומי קוראים, במיוחד בזמן האחרון, זה בגלל הפרופורציות.

ישראל סגל:

אני חייב לשאול אותך שאלה.

ישראל הראל:

למה אתה חייב? למה לא היית חייב אצל אחרים? אבל בבקשה. אתה היושב-ראש.

ישראל סגל:

אתה מרשה לי לשאול אותך שאלה?

ישראל הראל:

כן.

ישראל סגל:

אני מודה לך. אתה טוען שהיום במהדורות המרכזיות לא מוסרים את הגרסה הכי רשמית, הכי

ממלכתית בתקופות האחרונות?

ישראל הראל:

אני לא מדבר על שום גרסה רשמית. אני מדבר על

הטון. ישראל סגל, בכל התוכניות האלה אתה תהיה

העורך, גבי גזית תמיד יהיה המגיש, ומי שיכתוב את הטקסט תמיד יהיה מישהו שהראש שלו יהיה ראש שמכון כלפי דבר אחד. לעולם, עד היום, לא היה מישהו בטלוויזיה או ברדיו או מי שנותן את הכותרות בעיתוני המשפיעים שנותן כותרת מוטה לכיוון אחר כי הכל מוטה. הרי ירון אמר דברים נכונים. אין דבר כזה אובייקטיבי, אבל השאלה אם ההטיה של היא כנה, אם היא מתבססת על עובדות, ואני יכול מכאן ועד הודעה חדשה להוכיח דברים הפוכים.

ישראל סגל:

אני חושב שאתה אומר דברים מאוד חמורים ואני לא מוכן לעבור על זה לסדר היום.

ישראל הראל:

אחרי מלחמת יום כיפור, רבים מעמיתינו – ואני כבר הייתי אז אדם שעמד על דעתו – היכו על חטא

שלפני המלחמה הם לא הזהירו, הם הלכו שבי אחרי מה שאמרו להם, אחרי מדינאים, אחרי אנשי צבא. קרה משהו גם בעשור הקודם והוא עשור אוסלו.

נחום ברנע:

גם רצח ראש-ממשלה.

ישראל הראל:

גם רצח ראש-ממשלה. בהחלט. בשיחות פרטיות אין כמעט אדם שעומד על דעתו בתקשורת שבעניין

הזה לא חושב שנעשתה כאן טעות או שהוא אולי שירת מישהו. מי העיז או מי כתב. לכולנו יש גם שמיעה סלקטיבית, גם ראייה סלקטיבית, אבל אני לא מכיר מישהו מרכזי, במיוחד מאלה שיושבים בחדר הזה ואחרים, שבאמת קם ואמר הלכתי שבי אחרי מאחזי עיניים, אתם יודעים, הדוגמה המרכזית של זה היא לארסן ואני אקח את הכיוון ההפוך שלו. לארסן קיבל שוחד, באיזה חדר אפל הוא קיבל שוחד וקראו לזה פרס.

התקשורת שותקת סביב זה, מדוע? כי הוא קשור לפרס והוא קשור ליוסי ביילין שרקחו את זה. נחום, אתה ידעת את זה ואחרים ידעו את זה. הסיפור התגלגל חודשים.

אתה נגרר לדיבה. למה לך לעשות את זה?

נחום ברנע:

אני אתן דוגמה נוספת בכיוון הזה. ישנו יהודי

ישראל הראל:

בשם ארווין מוסקוביץ. נכון שארווין מוסקוביץ מממן

חלקית או מלא לא עלינו כל מיני עמותות שמקימות שכונות או דברים אחרים במקומות שלא כל כך מקובלים על חלק גדול מעמיתיי למקצוע. והנה נודע הדבר לפני כשנה, שהאיחוד האירופי מממן כמעט את כל הפעילות האופוזיציונית של מדינת ישראל, היינו שלום עכשיו, ECF והכל. אני לא אומר שלא היה דיווח, אבל יש בזה משהו יותר מטעם לפגם. לא ראיתי את אותה התקוממות שהייתה נגד ארווין מוסקוביץ שאחרי הכל אמנם את כספו הוא עושה בנסיבות די מפקפקות, בקזינו, אבל הוא בכל זאת יהודי שרוצה להשקיע אחרת בכללי המשחק מאשר האיחוד האירופאי.

לאן אתה מוביל?

ישראל סגל:

אני אלך לנושא נוסף שהעלה כאן פרופסור

ישראל הראל:

אליהוא כץ. צה"ל מנסה לפי מיטב ידיעתי מהתחלת

האירועים לפני כעשרים חודשים, להכניס את המונח מלחמת טרור. מתקפת טרור או מלחמת טרור. זה מושג כמעט אובייקטיבי. איש לא יכחיש שמה שקורה זה טרור. אבל חברינו למקצוע מעדיפים את המונח אינתיפאדת אל-אקצה, שזה מונח מאוד מאוד טעון אידיאולוגית וכשאתה חוזר על זה וחוזר על זה, ראשית אתה מיישר קו עם המונח של האויב, והוא בכל-זאת אויב כי עובדה שהוא קוטל מאוד אנשים בינינו

אתה רוצה שנאמר שצה"ל מלחמת טרור אתמול?

נחום ברנע:

הוא פתח נגד הטרור.

ישראל הראל:

אתה רוצה שנאמר מלחמת טרור, שתהיה

נחום ברנע:

מלחמה.

מלחמה זה מצב משפטי וזה לא דבר אוטונומי.

קולט אביטל:

היית פעם עיתונאי. תשמור על איזושהי משמעת

נחום ברנע:

מקצועית. מה אתה מתכוון? צה"ל אתמול תקף את

שכם במסגרת מלחמת הטרור שלו? מה אתה רוצה? אנחנו אומרים חומת מגן, זה לא

טעות? בעיתונות לא קראת את הביטוי חומת מגן?

מתי? רק בשבועות האחרונים.

ישראל הראל:

לפני כן לא היה חומת מגן.

קולט אביטל:

אני אתן דוגמה נוספת עם הסרבנות. יום אחד

ישראל הראל:

הופיע אדם בשם חיים טל שהוא אינו מועסק על ידי

שום כלי תקשורת לפי מיטב ידיעתי. הוא עושה סרטים. הוא הופיע בערוץ השני והציע

כתבה על הסרבנים. יש לו קצינים שחתמו על מכתב שאינם רוצים לשרת. מה שהתברר בדיעבד שזה היה שבעים אחוז חיילים, אבל לא משנה. גם כאן השימוש מעורר משהו של קבוצה ממש לא חשובה, חלק לא קטן ממנה הם סרבנים ותיקים, אנשי יש גבול, חלק מהם ישבו בבית הכלא. הערוץ השני, החדשות, קפצו על זה כמוצא שלל רב, הציגו את זה בפריים טיים ביום ששי בערב. "ידיעות אחרונות" שהוא עיתון מאוד מכובד שלא כל כך אוהב לעשות פולו-אפ אלא אם כן הוא מוכרח, גם הוא קפץ ובאותו שבוע יחד בנסיבות מאוד לא מקריות או מקריות, פרסם את זה ככתבת שער במוסף שלו וזה הפך כמובן לשיחת היום. מדוע? כי גלי צה"ל, הרדיו ורשת ב' עשו לזה פולו-אפ ענק, כמעט שלושה ימים. אני ממש ישבתי והאזנתי כי ראיתי כאן מגמה. לכולם היה ברור – וערפאת וחבר מרעיו השתמשו בזה - שהחברה הישראלית מתפוררת, אין חיל מילואים. העסק הזה כל הזמן היה. אני גם רשמתי בזמנו איך מראיינים, את מי מראיינים וזה ממש היה שירות לסרבנות.

מרב מיכאלי: גלי צה"ל עושים שידורים מיוחדים למילואים, שידורים ממחסומים שמראיינים את החיילים. לגלי צה"ל אין כתב שממונה על הסרבנים. זה הדבר היחידי בגלי צה"ל כשאין כתב שממונה על סיקור הסרבנים.

ישראל הראל: היה ראיון עם רפי רשף.
קריאה: אתה רוצה שיעשו תוכנית על הכהניסטים וההתנחלויות? בזמנו הם הופיעו יום יום בעמוד הראשון.

ישראל הראל: אני מסכים שהתמונה הכוללת איננה מאפשרת לציבור לשפוט. אני אומר שאני לא חושב שרוב האנשים עושים את זה בזדון. אני חושב שהראש שלהם הוא ראש אחר. בארץ, בעשרת השנים האחרונות, אנשים מתבצרים בזרם תודעה משלהם, בתוך מחנות והם חושבים בתוך הזרם הזה והם אפילו לא מבינים שיכול להיות משהו אחר. כלומר, הם יודעים באופן קוגניטיבי. "העין השביעית" שהיא שומרת על תקשורת, בכלל לא חשוב לה שיהיה מישהו חוץ מכרמית גיא ועוזי בניזמן וכדומה במערכת ואחר-כך זה מתבטא בתוכן. שמעת פעם שיזכירו את מוטי שקלר כמו שנאמר בלי שיגידו שהוא מעופרה? או שיגידו על מכון שלם שזה לא המכון הימני והשמרני וכולי?

ירון אנוש. התקשורת אכן מדלגת על המציאות. לכן כשירון אנוש קודם סיפר על התגובות שהוא מקבל, שיכולות גם להיות קשות ולא נעימות ואפילו לא צודקות, אבל הן משקפות את תחושת הזעם והאין אונים של ציבור גדול שמרגיש שאין איזון בהצגת הדעות ולא רק בהצגת הדעות אלא גם בהצגת העובדות.

ירון אנוש:

רק לתקן אותך. אני דיברתי על ויכוח שעולה על פני השולחן בקרב העיתונאים עצמם, מתחים

שעולים בתוך המערכת.

ישראל הראל:

משפט סיום. נדמה לי שלמעשה לא אמרתי שום דבר חדש. אני חושב שכמעט כולם כאן נחשפו

בעבר לדברים האלה שאני אומר אבל חשבתי שחשוב לומר אותם כדי שיצרו את אותו אימפקט שלא יכול להיות שיהיה דיון על תקשורת והדברים האלה לא יישמעו.

אני אפילו אומר שלו היה איזון מסוים, לא היה נוצר כזה קושי. אם אני – ושוב, לא מהיום אני בתקשורת ונפגשתי עם רון בן-ישי במלחמה כשעוד לא היו שכפ"צים – היום צריך לבטא כמעט בהסכמה, אבל לא לגמרי, את הדעות של ציבור שחשבתי שלו הוא היה כאן מיוצג יותר טוב, היו הדברים נשמעים יותר מאוזנים, אני חושב שרבים מכם צריכים לחשוב. אני לא אוהב את המילה חשבון נפש, אבל צריכים לחשוב פעמיים מה באמת מתרחש ומדוע התקשורת זוכה לעוינות כזאת מצד ציבור גדל והולך שמפסיק את החתימות שלו על עיתונים, שסוגר רדיו כשהוא שומע שמות מסוימים, שעובר מחדשות לסרטים או למשהו אחר.

אריק כרמון:

אני מרגיש צורך להעיר לך אישית עד כמה אני מאוד אמפתי לדברים שלך ועד כמה אני מעריך אותם. אני חושב שאתה מאפשר לנו לרדת לאיזשהו רובד קצת יותר עמוק בדיון. אני לא מתייחס כרגע לחומר ששלחנו, אם הוא מאוזן מבחינה כמותית או לא. לחלוטין לא.

ישראל הראל:

תרשה לי לנסות להתבונן בדברים שלך מזווית שלא עלתה כאן עד עכשיו. לפני עשרה ימים ישבתי

אריק כרמון:

בלונדון עם חבר של חבר מהיושבים כאן. הוא עיתונאי ושמו חאזם שגיה. הוא העורך הפוליטי של "אל חיאת" והוא יושב בלונדון. השיחה אתו הייתה מרתקת. אני ניסיתי לדלות ממנו איזו פרספקטיבה פוליטית והוא לא נתן לי להיכנס לשם. השיחה הייתה כולה במישור הפסיכולוגי. מה שהוא בעצם אמר, אנחנו שבויים ולכודים באיזשהו סבך מורכב של פרנספציות של המציאות ואנחנו לא מסתדרים אתן. כמובן שבמקרה ההוא זה היה יהודים מול הפלשתינאים.

אני בהחלט מרשה לעצמי לעשות כאן אנלוגיה. אני חושב שמה שאתה אומר והדברים שאתה הצבת חייבים לעורר אצלנו התייחסות מסוג אחר, ואני מתחבר לדברים שאמר ירון בהתחלה. בסופו של דבר המציאות נתונה והאינפורמציה קיימת. אני לא מקבל את הדברים שאמר דוקטור צדקה בהתחלה. לא דומה המציאות בשנות ה-2000 למציאות שהייתה בתקופת פוקלנד. אנחנו חיים בעולם שקוף לגמרי. נכון שלהגיע לערי טורה בורה זה הרבה יותר מסובך מאשר להגיע לג'נין, אבל אני לוקח את זה כנקודת מוצא.

קריאה:

הרבה יותר מסוכן להגיע לג'נין.

אריק כרמון:

מה שאנחנו מדברים עליו זה לא ייצוג של

אידיאולוגיה כזאת או פרספציה כזאת של המציאות

מצד אחד או מצד אחר אלא קטעי עובדות ואיך תופרים אותם. בסך הכל אנחנו חיים

בעולם שבו ב-CNN כל הזמן לכאורה יש צילומים של המציאות שבעיני הם יכולים

בשעה מסוימת לא למצוא חן ובשעה אחרת כן למצוא חן. אבל לדברים האלה אני מניח

התייחס ירון כשהוא דיבר על לדעת. אנחנו יכולים לדעת אבל השאלה היא שאלת

הפרשנות.

אני בסך הכל רוצה לומר שחלק מהדיון שלנו הוא על הפרשנות, האם העיתונות

ממלאת את תפקידה בכך שהיא נותנת כלים לפרשנות. במובן זה אני חושב שאתה לא

יכול לתבוע, נדמה לי, כשם שלא יכול מישוהו מהצד השני לתבוע או לדרוש את

ההשקפה שלך. קח ותציג אותה. בסופו של דבר בסך הכל ניתן ביטוי כאן גם

לפרופורציות מסוימות של הלכי רוח בציבור הישראלי.

כאן, בחומר ששלחת?

ישראל הראל:

אני מדבר על העיתונות והאופן שבו היא מפרשת

אריק כרמון:

או מייצגת את המציאות. גם את זה אתה ביקרת

בסופו של דבר, גם מזה אתה לא מרוצה. אמרת בסוף שחברים שלך כשהם שומעים

שם מסוים, הם סוגרים את הרדיו והם לא מוכנים להתעמת עם אותה סובייקטיביות

כנה כזו או אחרת. זאת אומרת, אנחנו באיזשהו מקום נמצאים גם ברובד של פרספציות

ולאו דווקא יוצאים מתוך הנחות אובייקטיביות של ניתוח המציאות.

אני מוכרח לומר מילה לישראל הראל. אני

נילי אמיר:

מסכימה עם הקביעה שלך שהפורום הזה הוא לא

פורום מייצג ובאמת אני חושבת שמי שעשה את הכינוס של הפורום הזה היה צריך

לעשות איזון, למרות שאני לא אוהבת את המילה הזאת. היה צריך לעשות איזושהו איזון

גם בפורום הזה. פה מתחילה ונגמרת ההזדהות שלי אתך.

אם קודם אמרתי שאני חושבת שהתקשורת במידה מסוימת חוטאת לתפקידה ואולי פה

היו אנשים שחשבו שאני באה מהמקום שלך, אני באה מהמקום ההפוך לשלך.

התקשורת היום עובדת. קיטל אמר שהתקשורת היום היא יותר טובה. אני חושבת

שהעיתונאים היום הם אולי יותר טובים אבל האכסניות הן בלתי ראויות. באתי לכאן כי

רציתי לקבל תשובות לדילמות קשות שאני מסתובבת אתן בתקופה האחרונה ואני לא

חושבת שקיבלתי, כי אני מבינה שכולנו בדילמה אחת קשה ונוראית ואנחנו לא יכולים

לתת את התשובות אחד לשני.

אני מרגישה בחודשים האחרונים שאני חושבת לפעמים מהראש ואני חושבת לפעמים

מהבטן ואני עובדת תחת לחץ, וסליחה, אני מדברת בעיקר על העבודה שלי ברדיו ואני

לא כל כך מדברת על כלי תקשורת אחרים. אנחנו עובדים תחת לחץ שהוא לחץ בלתי אפשרי. לחץ מצד אחד של הרלוונטי ושל הפטריוטי, שמי שלא רלוונטי הוא גם לא פטריוטי ואולי להפך, ויש מי שמשמש בין שני המושגים האלה והם רובצים עלינו בכל החוזק. מצד שני אני כבר לא כל כך בטוחה ששקט יורים זה לא נכון ושקט זה רפש זה כן נכון. יש לי בעיה קשה מאוד עם עצמי.

אני אתן לכם דוגמה. חוץ מהלחץ הבלתי אפשרי הזה של הנהלה, ואין לי מילה אחרת להגיד, זה הנהלה של הרדיו, הנהלה של רשות השידור, ואני לא מדברת על ג'ו בראל כי הוא עוד לא לוחץ עלינו. אני בינתיים עוד לא הרגשתי את זה ברדיו. אנחנו נתונים ללחץ בלתי אפשרי של ראש-ממשלה במדינה הזאת שדוחף את הידיים שלו לתוך רשות שידור ציבורית בזה שהוא פוסל אדם בטענה שהוא לא פטריוטי ואולי האדם הבא יהיה פטריוטי אבל אולי הוא לא יהיה רלוונטי עוד מעט.

אני רוצה לתת לכם דוגמה ללחץ נוסף שאנחנו עומדים בו וכאן אני מפנה אצבע מאשימה כלפיכם. אפשר לסגור את הרדיו. זה נפלא. אבל בשבוע שעבר קיימנו דיון בחצי היום על היכולת להביע את דעתך. וולטר אמר: אני שונא את מה שאתה אומר, אבל אני אלחם עד טיפת דמי האחרונה כדי שתאמר את הדברים שיש לך להגיד. אצלנו בחברה הישראלית אנחנו נילחם עד טיפת דמנו האחרונה כדי שהשני לא יגיד את הדברים. העליתי לשידור את פרופסור רון בריימן, איש ימין שדיבר. דיבר שבע דקות. היה עדכון חדשות, ואז כרמית מראיינת את פרופסור קרמניצר. שבע דקות. הלכתי אל הדקות. אני אגיד לכם במאמר מוסגר למה החלטתי להקפיד על הדקות, כי ידעתי מה עומד להיות. כשהייתה פתיחת המושב, יוסי שריד ושרון פתחו את המושב בכנסת, צלצלו אנשים ואמרו לי שלראש-הממשלה נתתם דקה ו20- וליוסי שריד שתי דקות ו30- . בגלל זה החלטתי שאני מקפידה ששני המרואיינים שבאים משני הקצוות ידברו אותו הדבר. כשרון בריימן דיבר, המרכזייה שלנו הייתה בדממת אלחוט. לא התקשרו, לא התלוננו, לא אמרו שום דבר. כשקרמניצר התחיל לדבר, המרכזייה התפוצצה מטלפונים. ביקשתי גם מכרמית שתשאל את פרופסור קרמניצר בשידור למה כשרון דיבר לא היה טלפון אחד של מחאה, וכשקרמניצר מדבר, יש אין ספור מחאות.

קריאה: מה ענית?

מרדכי קרמניצר: אמרתי שהימין מאורגן והוא עושה את זה באופן שיטתי וזה ברור.

נילי אמיר: אני חושבת שקיימנו כאן איזשהו דיון שאולי ברמה התיאורטית הוא דיון טוב ואולי קצת לשחרר קיטור, אבל הדיון הזה היה נכון ללפני כמה שנים והוא כבר לא נכון מלפני חודשיים ואילך.

ישראל סגל: מה הדיון?

נילי מאיר:

מה אנחנו עושים עם האכסניות, מה אנחנו עושים עם האנשים. הסיפור שלך ושל גבי גזית בערוץ השני מעיד על כך שאם חשבנו שיש איזושהי שמורת טבע, גם שם זו כבר לא שמורת טבע.

רות גביזון:

חוץ מזה שזה קוריוז מעניין, למה זה משנה שפה הייתה שתיקה ופה המרכזייה התפוצצה? זה לחץ.

נילי מאיר:

את צריכה לעמוד בלחץ הזה.

כרמית גיא:

נילי מאיר:

זו הדילמה שלי. למה אמרתי שהתקשורת חוטאת? התקשורת חוטאת כי אני לפעמים מחליטה לא לטפל בנושא מסוים כי אני לא רוצה לקבל יותר מכתבים בסגנון של "אל שרי הליכוד: נילי אמיר. היא היעד". אלה פקסים שאני מקבלת. הם לא כתבו שם להרוג את נילי אמיר אבל הם כתבו לחסל את נילי אמיר. אני מניחה שלא חיסול פיזי אלא חיסול אחר.

ישראל סגל:

רשות הדיבור לישראל הראל. תסביר לנו למה שכשאתה בא ומתלונן מצד אחד על כאילו חוסר איזון ובחומר הרקע ששולחים אין איזון בין ימין ושמאל. למה את התופעה שכולנו יודעים אותה, של טלפונים הביתה, של טלפונים למרכזיות של חדשות ערוץ 2, של נאצות, של איומים מפורשים.

ישראל הראל:

אני חושב שהתשובה ברורה. אני רוצה להגיד לך נילי אמיר שהפעם היחידה שזכיתי לדבר בתוכנית שלך כאשר יצאה השמועה שאני רוצה להתנצל בפני הרב עמיטל שאמרתי משהו.

נילי אמיר:

תן לי יום ואני אתן לך לפחות עשר פעמים שאתה התראיינת בשנה האחרונה ב"בחצי היום".

אריה גולן:

חוץ מזה שיש נציגים אחרים מהצד שלך והם מופיעים בלי סוף בכלי התקשורת.

יעקב אחימאיר:

בתחילת הדיון שמענו, או לפחות בין השורות נשמעה דעה שכאילו לא כל הדעות מובעות בתקשורת, לא כל הגוונים מובעים בתקשורת. זה הלך בין השורות. אני בכלל כופר בכך. התקשורת הישראלית, גם בזמן מלחמה וגם בזמן שלום, היא פתוחה ומי שרוצה לבקר את הממשלה, מבקר את הממשלה. מי שרוצה להשמיץ את הצבא ולמתוח ביקורת על הפעולות הצבאיות, יכול לעשות את זה. רון בן-ישי עשה את זה לא אחת ולא שתיים והתקשורת הישראלית פתוחה גם בזמן תקופת החירום הזאת.

בתחילת הדיון או בתחילת המפגש הזה דיברו על הנושא של המקורות, נדמה לי שאתה הזכרת את זה, הצלבת מקורות, שני מקורות וכולי. מה החדש בעניין הזה? אני שואל מה חדש משום שאתה שואל את השאלה הזאת על רקע של מלחמה, כשבמלחמה לא עושים הצלבת מקורות. ובימי שלום עושים הצלבת מקורות? אני בתור עיתונאי ותיק, כשאני שומע רדיו ואני לא מסקר עכשיו אירועים, אבל בעברי סיקרתי הרבה מאוד אירועים והייתי כתב שטח בשטחים שונים, הייתי שומע דיווחים של עמיתים שלי בתקופת שלום, לא בתקופת חירום, נניח מדינת ישראל, 54 שנים היא חיה בתקופה של חירום, אתה חושב שתמיד הייתי מאמין להם? אתה חושב שהייתי מאמין לכל העיתונים שאני קורא ולכל הדיווחים שחלקם היו מוטים? הפאנצ', אני לא יודע אם זה פאנצ' או לא, שבעניין הזה אין שום הבדל בין תקופת חירום לבין תקופת מלחמה. זה במידה מסוימת תשובה למרב שדיברה על כך, על חוסר ריבוי דעות.

יש לי מה לומר בעניין של גלי צה"ל, דעה חריגה, ותסלחי לי, בעניין של הסרבנים. אני לא מכיר – יבואו ויתקנו אותי – תחנה צבאית במדינות הדמוקרטיות המפוארות בעולם שלא היה עולה על דעתו של שום צבא במדינה דמוקרטית שמחזיק תחנת שידור לתת פתחון פה לסרבנים שאומרים לא צריך לשרת בצבא. זה פשוט תרתי דסתרי. אילו אני הייתי מפקד גלי צה"ל היום - לצורך הגילוי הנאות אני פעם בשבוע מנחה את תוכנית היוקרה "יש עם מי לדבר", אם כי אני לא מקבל שום שכר על המאמץ הזה – אני לא הייתי מכניס לשידור, לא הייתי מרשה לראיין שום אדם, אדם אקדמאי, איש מילואים, שמטיף למרי אזרחי או עבירה על החוק, אני לא יודע בדיוק איך להגדיר את האקט של הסרבנות, בתחנה הצבאית של מדינת ישראל. לא הייתי מאפשר זאת לא בתקופת שלום ולא בתקופת מלחמה.

עניין נוסף שרציתי להעיר עליו. אנחנו מדברים על התקופה האחרונה של 18 או 19 החודשים של האינתיפאדה או מלחמת הטרור או מה שקורה, המלחמה והיחס של העיתונות אליה. אני לא לוקח את התקופה הזאת במנותק, לא מנתק את 18-19 החודשים האלה, מחתימת הסכמי אוסלו ואני רואה את כל זה על רצף זמן אחד. אני שואל את עצמי האם העיתונות ביושר ועל השולחן עשתה לעצמה חשבון נפש, הקימה ועדת חקירה - לא במובן המשפטי, לא במובן הזה של נשיא בית המשפט העליון שיקים ועדת חקירה – לראות האם היא הביאה לציבור את כל האינפורמציה שהביאה אותנו עד למצב הנוכחי, עד היום, מ-1993 עד עכשיו, האם העיתונות גילתה את כל מה שהיה ידוע לה, האם העיתונות הצניעה או לא הצניעה דברים שנכתבו בעיתונות הפלשתינית, בתחנות השידור הפלשתיניות. לא בהקשר שלנו כישראלים אלא בהקשר שלנו כיהודים, בהקשר של השואה, לא בהקשר אלא בפרט של סוחרי ירקות ישראלים שמכניסים חומרים רדיו-אקטיביים לתוצרת החקלאית כדי להרעיל את תושבי עזה.

האם העיתונות הישראלית הצניעה את זה או לא הצניעה את זה? האם הדבר הזה ראוי לבדיקה או לא ראוי לבדיקה?

היה אדם אחד, אני מכניס פה אלמנט פוליטי בהחלט אבל זה לא רק פוליטי, שהזהיר והתריע ונהג ביושר גמור, ואני ממליץ לכל אחד לקרוא את קובץ המאמרים והנאומים של בני בגין בשם סיפור עצוב שיצא בהוצאת "ידיעות אחרונות". עד כדי כך מגיע היושר של בני בגין שהוא לא שינה אות. המאמרים והנאומים שלו בכנסת שהתריע מה שיהיה כתוצאה מהסכם אוסלו מודפסים ככתבם וכלשונם. הוא רק הוסיף את התאריך, הוא רק הוסיף את מראה המקום.

שאל צדקה: לצורך העניין הזה מספיק שהדברים פורסמו בעיתון והוא התראיין.

יעקב אחימאיר: בסדר. אני רק אומר שהוא יחיד או בין היחידים שראה את הנולד. אם מישהו יקרא את המאמרים האלה ואם מישהו יקרא את הנאומים האלה, הוא יראה כיצד הוא ראה את מה שמתרחש.

ענייננו בעיתונות. כל אחד ישיב לעצמו תשובה כנה, תשובה נכונה, האם העיתונות עשתה את חשבון הנפש המקצועי לחלוטין בבחינת מסירת האינפורמציה לכל הציבור מהסכם אוסלו ועד עכשיו.

מרב מיכאלי: התקשורת הולכת יד ביד וגב לגב עם הממשל ושומרים אחד על השני.

יעקב אחימאיר: אנחנו שומעים טענות על כך שהתקשורת הולכת יותר מדי אל הממסד ואנחנו שומעים את זה בבחינת טענה.

מרב מיכאלי: יכול להיות שהיא הלכה יותר מדי עם הממסד. אם ראית סכנות בהסכם אוסלו, אז בתקשורת הייתה לך אחריות להראות אותן ולא ללכת כחול-לבן בכל השערים להגיד איזה יופי, סבבה, שלום.

גדעון מאיר: התזה שלי מטבע הדברים היא שונה לחלוטין. השאלה של תקשורת פטריוטית או לא, ואני אומר מראש שאני לא אובייקטיבי ואני בא מנקודת המבט המקצועית שלי.

העיסוק שלנו במשרד החוץ כמוכן בראש ובראשונה הוא עם התקשורת הזרה אבל אני רוצה לומר כמה מלים לגבי התקשורת הישראלית ואחר-כך על יחסי הגומלין עם התקשורת הזרה כי אי אפשר לקיים לדעתי דיון בצורה אחרת.

ישראל הראל:

אנחנו הזמנו את נציג אגודת כתבי החוץ כאן אבל ברגע האחרון הוא הודיע לנו שהוא לא יכול להגיע.

אני מבקש, בוא נייחד את זה לנו.

גדעון מאיר:

אבל יש יחסי גומלין בין התקשורת הישראלית לתקשורת הזרה שהם באים לידי ביטוי ועל זה אני

מדבר. אני לא מדבר על התקשורת הזרה ככזאת.

קודם כל, מבחינתנו, הפרמטרים שלנו, ואני שמעתי כאן שהתקשורת הישראלית משקפת את ההסברה הישראלית ואת כל מה שאנחנו רוצים לומר, הלוואי שזה היה כך ואני מתפלל היום שזה יהיה, אבל זה לא יקרה.

יעקב אחימאיר:

זה לא מה שנאמר. מי שדיבר אמר שאנחנו רואים הכל או הרבה דברים בצורה רבה דרך הפריזמה

של ההסברה והוא אמר שזה שגוי.

גדעון מאיר:

כמובן שהקשר שלנו עם התקשורת הישראלית הוא העברת מידע, אבל גם אנחנו רואים את

התקשורת הישראלית כאפשרות להעביר דברים לתקשורת הזרה כי התקשורת הזרה לא מקבלת את הנרטיב הישראלי. אני אתן דוגמה. מישהו העלה כאן את הדוגמה של לארסן. התקשורת הישראלית היא זו שהרימה את הנושא הזה ולולא היה מקבל כזו חשיפה בתקשורת הישראלית, אני לא בטוח שהוא היה מקבל חשיפה כזו בתקשורת הזרה.

קריאה:

זאת טענה לתקשורת?

גדעון מאיר:

לא, אני לא אומר את זה כטענה אלא כעובדה. אני אומר איך אנחנו רואים מבחינתנו את התקשורת.

קריאה:

ה-BBC לא מתעניין בלארסן?

גדעון מאיר:

ה-BBC מתעניין בלארסן. זה התחיל ב-BBC. הוא בא ואמר שם את מה שהיה שם, עשה את הפנים

המעוותות שלו של הריח בתוך ג'נין ומכאן הכל התחיל להתגלגל.

ישראל סגל:

לא היה ריח בתוך ג'נין? היה שאנל 5?

גדעון מאיר:

כשאני הייתי שם, לא היה.

אני רוצה לומר שהתקשורת הזרה מנצלת את

הוויכוח הדמוקרטי שקיים בישראל ואני אביא שתי דוגמאות.

דוגמה אחת היא דוגמה של רשת שהמרכז שלה באטלנטה וכולם יודעים באיזו רשת מדובר, שיום אחד אני רואה שם ויכוח בין מוסטפה ברגותי מרמאללה, רופא של רופאים ללא גבולות מעזה בצד הפלשתיני, בצד הישראלי דוקטור רוחמה מרטון, רופאה מרופאים ללא גבולות ולידה מנכ"לית "בצלם". זה ניצול של הדמוקרטיה

הישראלית משום שהרי הייתה פה תחרות בין שני הזוגות מי יותר אנטי ישראלי. כמובן שהגשנו תלונה לאומבוסמן. כמו שיש אומבוסמן לערוץ 2, יש אומבוסמן גם ל-CNN וכמובן הטענה שלנו התקבלה.

הדוגמה השנייה זה ניצול הוויכוח בתוך התקשורת הישראלית בשני היבטים. ההיבט הראשון, תופעת הסרבנות כאשר אני כן טוען שהתקשורת הישראלית כיסתה את התופעה גם של המילואים וגם את אלה שבאו. היה כיסוי מלא לשני הצדדים. אבל התקשורת הזרה לקחה אך ורק את התופעה של הסרבנות בלי לציין את העניין הזה של המילואים שהיה ויכוח ציבורי פה, גם בקול ישראל, גם ברשתות שלנו וגם בתקשורת הכתובה.

הדבר השני כמובן זה השימוש במאמרים שמתפרסמים בתקשורת הישראלית והדוגמה הטובה ביותר היא המאמרים של אמירה הס וגדעון לוי. אז אני שואל את עצמי האם אני גאה לייצג דמוקרטיה ישראלית שבה מתנהל הוויכוח הזה, ושזה נכס להסברה הישראלית, או שהמאמרים של אמירה הס וגדעון לוי משמשים ככלי נשק בידי אויביה, מבקריה – מחק את המיותר – של מדינת ישראל.

אני יכול לומר לכם שהשגריר שלנו באיחוד האירופי בא אלינו הרבה פעמים בטענות ואמר לי: תראו איזה נזק זה גורם לנו בפרלמנט האירופי או באיחוד האירופי או במוסדות האירופיים.

קריאה:

מדינת ישראל גורמת נזק להמון גורמים בחוץ.

גדעון מאיר:

אני העליתי את זה בשתי נקודות מבט. ראשית,

בנקודת מבט שאתה יכול להתייחס אליה כי זה חלק

מהוויכוח הדמוקרטי שקיים בישראל, ואמרתי גם שאני מסתכל מהפריזמה שלנו כהסברה ואני לא מסתכל בפריזמה המקצועית.

האם התקשורת הישראלית למשל מכסה את דרך הכיסוי של התקשורת הזרה, כולל הנושא של סטנדרטים עיתונאים. אני רוצה לומר שהסטנדרטים העיתונאים של התקשורת הזרה בישראל שונים מהסטנדרטים של אותה תקשורת זרה, בין אם זה בארצות-הברית או בבריטניה או במקום אחר בעולם. אני אומר שיש פה התעסקות אבל לא במידה מספקת, והשאלה שצריך לשאול את עצמנו האם יש פה 'אספרי דה קור' בין התקשורת הישראלית לתקשורת הזרה והתשובה שלי היא שכמעט ואין כי הוויכוח הזה גם מתקיים כאן.

קריאה:

לא הבנתי מה אתה אומר.

גדעון מאיר:

אני אומר שהוויכוח שמתקיים בתקשורת

הישראלית לגבי הסטנדרטים העיתונאים של

התקשורת הזרה – ואני מדבר לגבי התקשורת הזרה שמכסה בארץ – הוא קיים אבל לטעמי לא מספיק מתקיים ויכוח כזה פה בתקשורת הישראלית.

עיתונאים זרים שמגיעים לארץ נוחתים בישראל, אחרי יום או יומיים הם כבר עומדים על המסך ומלהגים גם פרשנות ולא רק דיווחים.

אחרי שעה.

קריאה:

אחרי שעה הם עומדים ומלהגים והם כבר יודעים,

גדעון מאיר:

הם כבר מומחים לכל דבר. אלו דברים שהם לא היו

עושים במדינותיהם הם אם הם היו באים לכסות משהו. אני בטוח שרוב החברים כאן רואים את הדברים.

הכללים של התקשורת האמריקאית באפגניסטן היו שונים לחלוטין. היה הסכם בין התקשורת האמריקאית לבין הצבא האמריקאי ואת ההסכם הזה פה הם לא היו מוכנים לעשות. כלומר, גם כשבא צה"ל – ואפשר להתווכח אם עשה צה"ל נכון, אם הוא סגר את ג'נין או לא סגר, זה ויכוח לגיטימי לחלוטין, אבל ברגע שהוא סגר את אזור המוקטעה או את רמאללה, התקשורת הזרה פשוט ניצלה את העובדה שחיילי צה"ל לא יורים עליהם ונכנסה בכוח פנימה. כשאנחנו באנו אליהם ואמרנו להם תעמידו את זה במבחן בית המשפט הישראלי, בית המשפט העליון, הם הלכו, התייעצו עם עורך-דין גלעד שר, והוא כנראה אמר להם שאם תלכו לבית-המשפט העליון, אתם תפסידו. אז הם החליטו להילחם עם חיילי צה"ל, אבל זאת עובדה שחייבת גם לזכות לכיסוי בתקשורת הישראלית.

הדברים האלה סוקרו. כל העימותים האלה בין עיתונאים לבין חיילים במחסומים, זה מסוקר כל

כרמית גיא:

הזמן.

השאלה איך מסוקר.

קריאה:

אמרתי. יש סיקור, הסיקור לטעמי לא מספיק. למשל, החרמת הקלטות של הפלשתינים אחרי

גדעון מאיר:

מקרה הלינץ' ברמאללה.

אז מה, זה לא סוקר?

ישראל סגל:

אני אגיד משהו שאולי הוא לא מעיז לומר. כשזה מסוקר, זה מסוקר כך שהעיתונאי הזר משמיע את

רון בן-ישי:

דעותיו, אין אף אחד ששואל אותו שאלה שמעמיד את זה בסימן שאלה את העובדות כביכול שהוא מציג. אני מדבר על תוכנית שאני השתתפתי בה.

אתה לא שאלת?

קריאה:

פשוט התפרצתי. כן. פשוט התפרצתי ואחרי כן

רון בן-ישי:

ננזפתי. האיש יכול היה להציג את עמדתו בצורה

חופשית לגמרי, חיילי צה"ל ירו עליו, חיילי צה"ל דרסו אותו בטנק. אני מדבר על קונימוס שאני מכיר אותו, הוא איש נחמד והכל בסדר, אבל הוא צודק.

גדעון מאיר:

הסטנדרטים של העיתונאים הישראליים והתקשורת הישראלית, אם אני משווה אותה לסטנדרטים של התקשורת הזרה בארץ – ואני חוזר ואומר שאני לא משווה אותה לשום מקום אחר – הסטנדרטים של התקשורת הישראלית גבוהים בהרבה מהסטנדרטים שמציבים לעצמם אנשי התקשורת הזרה פה בארץ.

תמי בן-דוד:

אני מדברת בתור צרכן תקשורת. אין לי את הכבוד להימנות על המשדרים. אני רוצה להוציא ממה שאני אומרת את רשות השידור על מה שקורה בה, וזה מחפיר, ועל מה שאנחנו כציבור מגיבים לזה וגם לרמת התגובה שלנו כציבור.

אתה העלית את נושא הדיון כשאלה האם בגלל עתות המשבר, העיתונאים חוטאים לאתיקה המקצועית שלהם או לרמה המקצועית שלהם או למהימנות המקצועית שלהם. אני רוצה לומר על הדבר הזה הסתכלות מאוד קטנה מהצד שלי. מי שלא בעתות משבר נוקט באתיקה מקצועית ובמהימנות מקצועית ובוושר מקצועי, עובד אותו דבר גם בעתות משבר. מי שמחפף בימים כתיקונם, אז עכשיו יש לו רק תירוץ יותר טוב.

אני מכירה הרבה שנים, אני מצויה למשל בצד של העיתונות הכלכלית שאני מכירה את העובדות שמאחורי לוח המודעות שכך נראית העיתונות הכלכלית בישראל, אז אין לי הרבה הפתעות בעניין הזה. זאת אומרת, עיתונאי שסמכתי על דרך הסיקור שלו, על הפרשנות שלו לפני פרוץ האירועים האחרונים, אותו אני אקרא היום והעובדות כפי שהוא יביא, יהיה לי אמון בהן. מי שלא היה לי בו אמון קודם, אין לי אמון בו גם עכשיו. אל תחפשו תירוצים.

נחמן שי:

ברשותכם אני רוצה לומר כמה מלים כלליות

ואחר-כך לעבור לנושא שהוזכר כאן בתחילת הערב

וגם כרגע על-ידי תמי, רשות השידור.

קודם כל הערה כללית. דפוס ההתנהגות בו תקשורת מתיישרת, נקרא לזה כך, עם הממשל בעת משבר, אולי זו מילה טובה אחרי שחיפשנו כאן כל מיני מלים. משבר זה בסדר?

קריאה:

לא. זה עימות. זה לא משבר.

נחום ברנע:

כמו שאמר הרמטכ"ל, מלחמה רכה.

נחמן שי:

אני התכוונתי למשבר. בעת משבר לאומי, עימות

הוא גם משבר לאומי, תקשורת מטבעה נעשית

פטריוטית, היא חוגגת סביב הדגל, והיא מתקרבת לממשל או לממסד. אנחנו לא המדינה הראשונה שהדבר קורה בה, ואם נסתכל על מדינות שאנחנו נוהגים לבחון מה מתרחש אצלם, בדמוקרטיות שהן יפות וגדולות מאתנו, התופעה הזו קיימת, מוכרת, ואיש לא חולק עליה, לפחות לפרק זמן מסוים. השאלה היא מה בא אחר-כך, אבל אותו

פרק שפעם אחת יכול להימשך חודש ופעם אחת יכול להימשך שלושה חודשים, ופעם אחת יכול להימשך שבוע, הדבר הזה מוכר ואני לא חושב שהוא יוצא דופן ואין לנו לבוא בטענות לעצמנו כעיתונות.

התקופה אגב, לפי איזה מחקר שפעם עשיתי, גם הולכת ומתקצרת אצלנו והיא כבר לא עניין שבמשך שנים התקשורת מתחבקת עם הממסד אלא זה משהו קצר וזה היה עכשיו בדיוק כך, לצורך המבצע הצבאי הזה, ועובדה שיש עכשיו כבר התרחקות. אני אפתח עכשיו סוגריים גדולים, שלו הייתה עכשיו רגיעה מסוימת מאוד של שבועיים-שבועיים וחצי, ואם הערב היה חלילה פיגוע או משהו כזה, אני מניח שהדיון הזה היה מתנהל אחרת לחלוטין כי האווירה מסביב גם היא משפיעה על מה שאומרים המשתתפים בדיון כזה והוא לא יכול להתנהל בתוך בועה.

לכן אני לא בא בטענות אל התקשורת באותו רגע. אם אני בודק, אני חושב שבסופו של דבר היא חוזרת למקומה הטבעי בתוך המערכת הדמוקרטית והיא כן משמשת כגורם מפקח ומבקר כלפי ההתנהלות המדינית, או הביטחונית, או הממסדית בכלל.

הדבר הבא שרציתי לומר מתוך כך הוא לגבי רשות השידור. הנסיבות בהן הרשות מתנהלת הן עצובות והייתי אומר אפילו בעיני טיפת רדיו וזה לא דבר חדש כמובן אלא שזה נמצא במגמה מתמשכת והולכת. זה קורה דווקא בשלב שבו לפי מיטב הבנתי, הכרתי וניסיוני הדברים היו צריכים להשתנות.

הלא בשנים שהרשות הייתה בגדר מונופול, טלוויזיוני בוודאי ואפילו רדיופוני במידה מסוימת, היה עליה לחץ כבד מובן במידה מסוימת שהשפיע על ההתנהלות שלה. כאשר מדינת ישראל ניגשה לעשות שינויים בתחום התקשורת, כמובן ניגשה לא כמו שצריך וללא תכנון וללא מחשבה וכדומה, היא בכל מקרה מוטטה את המונופול הזה ויצרה ערוצים כמו 2 אבל גם אחרים, זרים וישראלים, שהם נגישים כמעט לכל בית במדינת ישראל, ובאופן תיאורטי – ואני אומר תיאורטי – הייתה צריכה בעצם ליטול או להקהות את הלחץ הזה שמוטל על רשות השידור.

הנה אני אומר לכם מתוך ההתנסות שלי – ואני וחבריי בגופים הציבוריים נמצאים שם כבר 16-17 חודשים – שאני לא מרגיש את ההיחלשות הזו אלא ההפך. עוצמת הלחץ הפוליטי שמוטל על רשות השידור, לא רק שהוא לא נחלש אלא הוא מתחזק ותקופה מהסוג הזה שאנחנו עוברים היא הגורם המדרבן והמחזק את הלחצים הללו. במובן כזה או אחר הייתי רואה את רשות השידור כחיית המחמד של הפוליטיקה הישראלית. אני רואה את המחמד אולי בשתי משמעויות: האחת, כי חומדים אותה, ואחת כי אולי גם קצת אוהבים להחזיק אותה קרוב וללטף אותה ליטוף קטן אבל מאוד משמעותי.

נקודות המפגש שבין הדרג הפוליטי לבין רשות השידור הן קריטיות מבחינת רשות השידור. הן בתחום התקציבי, במקום שבו הרשות איננה יכולה להתקיים מבלי שהדרג הפוליטי נותן את הסכמתו, זה בדרך הכי פשוטה ופורמלית – זה התקציב והאגרה

בלעדיהם אין לה חיים משלה והיא לא יכולה להתקיים. הדבר השני הוא בתחום המינויים. המינויים הבכירים נעשים בסופו של דבר בהשפעה, במקום מסוים באישור ואחר כך גם בהשפעה ישירה ועקיפה על המינויים הבכירים ברשות ואולי אפילו למטה מן הבכירים.

אלה שני צמתים שהם קריטיים לגבי ההתנהלות של רשות השידור, שלא לדבר על השפעה שוטפת על ההחלטות העיתונאיות שמתקבלות ברשות השידור.

הרעיון שדיברת עליו, ואני עד עכשיו לא שמעתי הכחשות לגבי הרעיון הזה, והתבטאויות נוספות, לא רק בעת האחרונה, הן בעיני מאוד מאוד מדאיגות. אני אוסיף ואומר שהעובדה שרשות השידור שלמרות הכל נשארה בעיני גוף השידור המרכזי במדינת ישראל – ושלו, אל תיפגע – מתנהלת כבר כמעט שנה ללא מנכ"ל קבוע, היא מוסיפה עוד איזושהי יתרת חומרה על מה שאמרתי קודם. עצם העובדה שאנשים שעומדים בראש רשות השידור נמצאים במבחן מתמיד כאשר הם יודעים, והם יודו בכך, שבעצם ההחלטות היום יומיות שהם מקבלים וההחלטות העיתונאיות עומדות למבחן בפני אותו דרג שצריך בבוא הזמן להחליט האם הקדנציה שלהם תתקצר או תתארך או תהפוך לקבועה, הופכת אותם במידה מסוימת לשבויים בידי הדרג הפוליטי.

נחמן, אתה מדבר כמו פרשן.

כרמית גיא:

אני שם.

נחמן שי:

אתה חלק מהסיפור. זה טקסט של בן-אדם שכל פרשן בעיתון היה יכול לומר אותו. אתה שם ואולי

כרמית גיא:

היית יכול לעשות משהו כדי לשנות את התמונה הזאת.

אני מוכן להגיד מה אנחנו עושים כדי לנסות ולשנות את זה, אבל אני אמרתי שיש צמתים

נחמן שי:

קריטיות, בכוונה הדגשתי, שהן לא בהשפעת הדרגים הציבוריים אלא שהדרג הפוליטי לא העביר אותם.

אתה חלק מהמינויים האלה שדיברת עליהם.

קריאה:

נכון.

נחמן שי:

זה מזכיר את המפקח על הבנקים שאומר שצריך להסיק מסקנות – במה שקרה בבנק למסחר - אבל

קריאה:

לא אצלו.

הדרג הציבורי גם הוא מתמנה על-ידי הדרג הפוליטי. אמרתי את זה. אמרתי שהדרג הפוליטי

נחמן שי:

שומר את הכוח בתחום המינויים ובתחום הכספי. אמרתי שזה שורש הרע של רשות השידור. אמנם יש חוק חדש של רשות השידור שמתגלגל בימים האלה, אבל הוא לא

משנה באופן בסיסי את שני התחומים האלה. אם אתה חושב שהדרג הציבורי שאני מייצג אותו כאן ואני אפילו אולי עומד בראשו, יכול לשנות את זה, אתה טועה כי אתה לא יכול לעשות דברים שהם בניגוד לחוק. אמרתי שזו התנהלות בתחומים האלה שהיא על פי חוק והיא לא נובעת משום שלראש-ממשלה מסוים יש תיאבון יותר גדול ולראש-ממשלה אחר יש תיאבון יותר קטן. אנא בטובכם, תסתכלו על ההיסטוריה ותראו שכל ראשי הממשלה נהגו כך וכל השרים הממונים נהגו כך ולא משנה מאיזו מפלגה הם באו. כולם, בלי יוצא מהכלל.

מרב מיכאלי: מה שהם עשו בתוך הבריקה, היום עושים מעל המקפצה.

נחמן שי: זה את אומרת כי את לא אוהבת את זה. בדיוק אותו דבר נעשה גם קודם ואני לא מצדיק את זה.

להפך, אני מצביע על החומרה.

אגב, החוק החדש, אם בכלל הוא יגיע לידי חקיקה, ואני מטיל ספק, הוא קצת מקל על הדרג הציבורי בגלל שהבחירה שלו תהיה באיזושהי ועדה ממנה. אז יש איזשהו צינור, איזשהו פילטר, אבל אני לא מאמין שהוא יעבור ואני לא מאמין שבסופו של דבר הממשלה תוותר על היכולת שלה למנות גם את הגופים הציבוריים, גם את מנכ"ל הרשות, גם לאשר את התקציב וגם להשפיע בדרך הזאת על כל מה שמתרחש ברשות השידור. היא לא תוותר.

אני חוזר ואומר שההפתעה שלי היא שלמרות שכל הדברים החשובים התרחשו בתקשורת הישראלית בשנים האחרונות ורשות השידור הייתה יכולה במידה מסוימת ליהנות מאיזושהי תקופה אחרת שהיא יכולה כבר לתפקד מקצועית ומקצועית בלבד, האתנחתא הזאת לא ניתנה לה והיא נמצאת היום עמוק עמוק תחת המכשח הפוליטי.

מרב מיכאלי: אני לא יודעת למה זה כל כך מפריע לך. כל שאר הגופים כביכול פרטיים בארץ נתונים בסופו של דבר לאותו פיקוח פוליטי דרך גופים ציבוריים אחרים שממנים אותם פוליטיקאים. למה זה מפתיע?

ישראל סגל: אנחנו לא עוסקים בחוליי המדינה בכללותה. אנחנו מדברים על דבר ספציפי. אני חושב שנחמן כאן בצורה הכי גלויה שהגוף שהוא עומד בראשו חולה מאוד, וכל אחד מאתנו שמע את זה.

תמר ליבס: ניסיתי לחשוב, מכיוון שאני יודעת שהמכון לדמוקרטיה רוצה גם להשפיע על המציאות ולשפר את איכות תפקוד הגופים, שזה לא ייראה רק דיון תיאורטי או אקדמי שמעניין, דיון בו מביעים את רחשי הלב. אני חושבת שכדאי היה לחשוב איך אפשר להתקדם מכאן.

חשבתי שאולי כדאי להגדיר קווים אדומים. מכיוון שנמצאים כאן נציגים של שני הערוצים – ואני לא יודעת מי יותר חשוב, הייתי אומרת ששניהם באותה מידה של חשיבות – כמה עקרונות פורמליים ופרגמטיים שאפשר לעמוד מאחוריהם ולהגיע לקונצנזוס מסביבם. לכן אני אומרת שכל העניין הזה של הדעות הוא בעייתי. אם מדובר באיזון בין דעות, אף פעם לא נצא מזה.

חשבתי שאפשר להציע כמה דברים שנאמר שעליהם אנחנו לא מוותרים ואנחנו מתגייסים נגד הלחצים ביחד שני הערוצים פלוס העיתונות שלא הזכרנו אבל גם היא עומדת בלחצים מאוד קשים.

הבעיה העיקרית כרגע היא הלחצים שאנחנו מרגישים ואני בתור צרכן מרגישה הידרדרות אקוטית. כלומר, אני ממש מרגישה את זה. אני מקשיבה בעוונותיי ליומן של גלי צה"ל בבוקר, אני קוראת בעיתון שלי שאמרו מפקדים גבוהים מה זה מראיינים כל כך הרבה פלשתינאים וטרוריסטים בגלי צה"ל, ואני שומעת ואני שומעת שהם נעלמים לי. זאת אומרת, אלה דברים שיש להם ממש השפעה בשטח.

רציתי להציע התחלה של רשימה כזאת של קווים אדומים. האחד הוא שחשוב לנו להראות את תוצאות הפגיעות של מה שאנחנו עושים, של מה עושה המלחמה הזאת, הפגיעות שצה"ל עושה בצד השני, בצד הפלשתיני, ואז אנחנו לא מדברים על אל-שאפי או לא אל-שאפי אלא אנחנו אומרים שאנחנו רוצים לראות גם את הסבל של הצד השני ולא רק שלנו, את הפנים האנושיות שלהם, את האנשים שנפגעים שם כי אני חושבת שבסופו של דבר זה לא אל קעידה, כולנו יודעים שבסופו של דבר אנחנו תמיד חיים אתם וזה אני חושבת דבר שאפשר לקבל אותו. צריך תמיד שיהיו לנו אל-שאפים כאלה וחלבים כאלה ואנחנו לא נוותר על העיקרון הזה שאנחנו מראים, גם יש לנו את צה"ל שמפציץ וגם אזרחי ישראל יראו מה קורה וניתן לאנשים לשמוע את הפחד גם בצד השני. בין כה, מכיוון שכל העולם רואה את זה, מכיוון שכל ישראלי גם יכול לראות את זה בכל ערוץ אחר, אז לפחות יש כאן אנשים שלנו שמראים את זה. אני חושבת שזה דבר אחד שאנחנו צריכים לעמוד עליו.

זאת אומרת, לא לעמוד על זה שיהיה אל-שאפי אלא לעמוד על העיקרון הזה שכן חשוב שאנחנו נראה את הפגיעות שלנו בצד השני, שכן חשוב שאנחנו נראיין אישים פלשתינאים, מנהיגים או לא מנהיגים, כי זה העניין של הקולות וחשוב לשמוע את הקולות מכל הצדדים. זה העיקרון השני שאנחנו צריכים לעמוד עליו.

עיקרון נוסף שאני חושבת שצריך לנסות להגיע אליו זה לא להיגרר לשידור חי כל כך מהר כי אז אנחנו נכנסים לכל המלכודים האפשריים ואז התקשורת נעשית בת ערובה של מי שיזם את האירוע, אם אלה המתנחלים בהר עיבל או באילי סיני או אם אלה טרוריסטיים. אין כאן סימטריה אבל יש כאן יזמי האירוע. התקשורת לא צריכה להיות בת ערובה שלהם ולתת להם לשדר שעות דברים שלמחרת מתברר שכל הסיפור הוא

אחר, זה לא עניין של סובייקטיבית כנה אלא זה עניין של אינטרסים וזה עניין של פרובוקטורים. ברגע שמאמצים את העיקרון הזה שאנחנו רצים על חי, ברגע שמתחוללת איזו דרמה ומישהו זורק את המילה בני ערובה, אז גמרנו, אז אנחנו שבויים שלהם ואין שום דרך להתגונן.

למה כל כך קשה ששני הערוצים האלה, ואם יש עוד ערוצים, אז עוד ערוצים, יחליטו, וזה אפשר לעשות רק עם החלטה משותפת שלא הולכים על זה, לא הולכים על כל הפריצות האלה בטלפון הסלולרי של מישהו.

אריה גולן: זה קרטל.

תמר ליבס: לא. יש לנו חדשות כל שעה וגם כל חצי שעה. אפשר להחליט שאנחנו לא יוצאים לשידורים חיים.

הציבור חייב לדעת, אבל הוא ידע את זה עוד עשרים רגעים או עוד חצי שעה. העיקרון הזה שהעיתונאים יחליטו ביניהם בכל המערכות ביחד ללכת על משהו, זה ההפך מהמכון

לדמוקרטיה. זה קרטל.

תמר ליבס: זה בכלל לא שייך לזכות הציבור לדעת.

ישראל סגל: תמר, זה יפה אבל זה קצת מנוגד לטבע העיתונאי. אני זוכר ששמעון שיפר נסע לווישינגטון בפעם הראשונה, הוא נסע בחברת שניים שהיו חברים טובים שלו, בינתיים זה קצת השתנה, והם רצו לקחת אותו לכותל המערבי. הם אמרו, נלך לכותל המערבי ונישבע שכל סיפור בלעדי, סקופ ששמעון כמובן יביא, יתחלק עם שני הקולגות שלו. כשבאו וסיפרו לי, אני אמרתי שאם שמעון יעשה את זה הכותל המערבי יקרוס. אף עיתונאי לא יבוא להסכם כזה או אחר עם קולגה שלו לא לפרסם ראשון את הסיפור העיתונאי שלו.

תמר ליבס: מה תעשה אם בשידור חי עם מישהו שמסתובב במקום ומשדר לך באמצעות טלפון סלולרי? זה הטבע העיתונאי? בכלל איזה מין דיבור זה על טבע. אני חשבתי שיש פרקטיקות עיתונאיות ואתה זה שדיברת על הצלבת מקורות, שלפחות יהיו שניים, אז עכשיו אתה אומר אחרת.

ישראל סגל: יצליב הכי מהר. הטבע העיתונאי הוא שכל עיתונאי ינסה להצליב את האינפורמציה יותר מהר.

תמר ליבס: טבע זה מהבטן. תשכח את עניין הטבע ותלך על כללים פרופסיונליים.

שלום קיטל: כדי שלא נתמקד רק בנקודה האחרונה, אני מסכים לכל הנקודות הקודמות ואני מתנגד התנגדות נמרצת לנקודה האחרונה. אני מתנגד התנגדות נמרצת ויש לי כמה נימוקים

טובים שאני אפילו לא רוצה להשמיע אותם ולכן אני אשתמש בנימוק הפרקטי ואומר: לא ילך. הערוצים ימשיכו לשדר בשידור חי, וההשתדלות צריכה להיות לעשות את זה מקצועי ככל שאפשר. תקלות חמורות כמו התקלה באילי סיני, תקלה חמורה מאוד של ידיעות על בני ערובה כשלא היו בני ערובה, או תקלה אחרת שכבר הזכרנו של בני קצובר, שהיא תקנה אחרת והיא לא באותו סדר גודל של חומרה, של תיאור בעת אירוע, אלה מחירים שאנחנו חייבים לשלם. המחיר של לא לשדר בשידור חי הוא מחיר יותר כבד וזה פשוט לא יקרה.

רון בן-ישי:

לי יש שתי בעיות עם הסיקור. בדרך כלל אני חושב

שהסיקור שלנו ברמת השטח, ברמת העבודה

המקצועית של המלחמה הזאת, הסיקור הזה הוא בסדר גמור בהתחשב בנסיבות ואפילו הוא מאוד בסדר.

אני צריך לקצר ואני לא רוצה להכביר בדוגמאות. אנחנו נמצאים בלחצים עצומים. מצד אחד הציבור היום לא מוכן לשמוע ביקורת על צה"ל, ואם אתה מעיז לומר שלא נכון היה להכניס למחנה ג'נין חטיבת מילואים ואתה אומר את זה בשידור, גם מרכזיית הטלפון מתפוצצת.

ישראל הראל:

אלה אותם אנשים שצלצלו לקרמניצר.

רון בן-ישי:

יכול להיות שאלה אותם אנשים. באותה מידה אם

אתה מעיז לומר שמבצע חומת מגן היה מוצדק

ומוצלח, אתה מקבל בעיתונות הישראלית מאלה שנקראים מבקרי התקשורת, אתה חוטף שטוזות שאתה לא יודע מאיפה זה יצא, מפני שבעצם הבעת ביקורת על העיתונות שהיא אצלם מכיר להבעת דעתם ואתה הקולב שבו הם תולים את זה.

מופעלים עלינו המון לחצים. אני חושב שבהתחשב בלחצים, כולל גם מה צה"ל עושה, וצה"ל מתנהג בצורה שמביישת את כל הצה"לים שקדמו לו מבחינת היכולת לעשות עבודה עיתונאית חופשית שתסייע לצה"ל. אמר גדעון וגדעון צודק באלף אחוזים.

העיתונות הזרה מקבלת את הדברים שלה במידה רבה מהעיתונות הישראלית שנחשבת בצדק לעיתונות יחסית אמינה או יחסית הוגנת. אני גם כן לא מאמין שיש דבר כזה אובייקטיבי. אם צה"ל היה נותן לנו למשל נגישות, או בממצאים שצה"ל נתן

לנו נגישות, אזי גם מה שנקרא הסברה, שזה מונח ארכאי, היה יוצא נשכר מזה. אבל אנחנו נתקלים היום בצה"ל שיש לו רוח גבית מצד הציבור לנסות לדברר אותנו והם מדבררים אותנו גם כשאנחנו אומרים שאנחנו לא רוצים ולא מסכימים. הם מדבררים

אותנו והם מצאו דרכים מאוד מתוחכמות לדבר שעוד לא הכרנו בתקופות קודמות.

ישראל הראל:

כמו?

רון בן-ישי:

אני לא רוצה לחשוף משום אני בניגוד לך צריך

לצאת מכאן ושצה"ל יאפשר לי.

נחום ברנע:

אתה אומר דבר נורא.

רון בן-ישי:

אני אומר שישנם דברים שאני מתמודד אתם נחום

ואתה לא עוזר לי. אני מתמודד אתם ועושה את

ההתמודדות ואני לא חייב לרוץ לספר לחברה מה הם עושים ואיך אני מתמודד עם זה. אני לא חושב שאני חייב לשתף את כולם במה שצה"ל עושה. אני אומר בכללי וכולם כאן דיברו די בכללי ודי עמום, אם מותר לי להגיד. אני לא חושב שאני צריך לרדת לרזולוציה יותר גבוהה. אם אני אומר שצה"ל נוקט בשיטות שלא נקטו בהן במלחמות קודמות, לא במלחמת ההתשה, לא במלחמת יום הכיפורים, אז הייתה לנו נגישות לשדה הקרב והנגישות הזו בסופו של דבר הועילה למדינת ישראל והועילה למזער חרדה, היום העניינים הם הרבה יותר מניפולטיביים מצדו של הצבא ואני לא מאשים את דובר צה"ל משום שדובר צה"ל נמחק כבר די מזמן מהתמונה. אני מאשים את הקצונה הבכירה ובעיקר את הדרג המדיני שמורה לה לנהוג כך. אני אומר את זה ואני יודע על מה אני מדבר.

כתוצאה מכך אנחנו נאלצים, כמו שיש מניפולציה, יש מחיקון ואנטי מחיקון, יש אנטי מניפולציה. גם לנו יש שיטות משלנו, אני מדבר על כתבי הטלוויזיה. לעיתונות הרבה יותר קל. לעיתונות הכתובה הרבה יותר קל. כשנחום רוצה לבקר ברמאללה, הוא מבקר ברמאללה והרבה יותר קל לו. לי בלי מצלמה נותנים לבקר ברמאללה כמה שאני רוצה. כשאני רוצה להיכנס עם מצלמה לרמאללה, אני חייב לחכות בערך שלושה שבועות ולאיזה קוניקטורה שהם צריכים ממני משהו או בדרך כלל כשהם נמצאים במצב שבו הם נלחצים אל הקיר ואז אני נכנס לרמאללה.

אני אולי אומר דברים חמורים. אלישע יודע בוודאי על מה אני מדבר ומכיר את הדברים האלו, אבל זה המצב שבו אנחנו עומדים. אני אומר שבנסיבות האלו רוני דניאל וכרמלה מנשה, ועמוס הראל ואביר רפפורט ואני, אנחנו מתפקדים להערכתך בסדר. בסדר בהתאם לנסיבות.

עכשיו אני רוצה לומר משהו על מה שאמרה פרופסור ליבס והוא פיגוע הפיגועים. משדרי הפיגועים. יש שני פיגועים כאשר אחד הוא הפיגוע עצמו והשני הוא משדרי הפיגועים שבו אנחנו נחשפים לכמה רעות חולות. אחת מהן זה האנשים שעולים לשידור, בלי פיקוח, וכל מה שיש להם לבטא זה את ההיסטוריה שלהם עצמם באופן שמפגעת בנו. דבר שני זה מספרי הנפגעים, מספרי ההרוגים שמדווחים לנו בחוסר אחריות מוחלט, ברמזים כאלה ואחרים. בקיצור, כמות האינפורמציה הלא מהימנה שאנחנו סופגים פעם אחר פעם והטראומה שממוחזרת, גם ויזואלית.

יעקב אחימאיר:

אם כן לשיטתך צודקת פרופסור ליבס.

רון בן-ישי:

היא צודקת. בוודאי.

קריאה:

הפתרון שלך הוא הפתרון שלה?

רון בן-ישי:

לא. הפתרון צריך להיות פתרון מקצועי של טיפול הרבה יותר מקצועי. גם כאן אני לא רוצה להיכנס לרזולוציה של הפתרון מפני שאז נצטרך לשבת כל הערב.

יעקב אחימאיר:

בכל אופן, הרי CNN משדר בשידור ישיר. הוא אמר לא לראיין כל אדם היסטרי, הוא אמר להביא שיקולי עריכה אחרים והוא צודק.

קריאה:

אין עריכה בשידור חי.

אריה גולן:

שלא יראיין כל אידיוט שבא וצועק מוות לערבים.

קריאה:

רון בן-ישי:

אני מנסה לומר רק דבר אחד. משדרי פיגועים כמו שהם עכשיו הם בלתי אפשריים וצריך לשנות

מתכונת. לשבת, לחשוב - אני קצת חשבת - ולשנות את המתכונת באופן שתמזער את נזקי הפיגוע התקשורת.

הדבר האחרון שרציתי לומר - ואני אומר את זה כאן בכוונה - שישנה פוליטיזציה של התקשורת במדינת ישראל. אובר פוליטיזציה של התקשורת במדינת ישראל. השיקולים, שיקולי העריכה לעתים קרובות הם שיקולים פוליטיים ולא שיקולים ענייניים של מזעור חרדה, של מתן אינפורמציה, אלא יש פה כל מיני שיקולים שהם אני אביא את ההוא מהימין או אני אביא את ההוא מהשמאל.

גם בתקשורת הכתובה?

קריאה:

בתקשורת הכתובה הרבה פחות. אני מדבר על

רון בן-ישי:

התקשורת המשודרת ובעיקר אני מדבר על ענף

אחד של התקשורת האלקטרונית. מה שנחמן אמר, אני מוכרח לומר שלצערי זה די דומה. אגב, יש מה שנקרא פוליטיזציה שכנגד ואני מציע לכולם לקרוא ב"עין השביעית" האחרון את מאמרו של עמוס גורן ויראה שנכון שיש פוליטיזציה מלמעלה, אבל יש גם משהו מלמטה.

מרדכי הרמניצר:

מה ששמענו כאן על רשות השידור, זה לא דבר שאפשר להגיד שעשינו דיון והלכנו. זה דבר שמחייב

חשיבה, המשך חשיבה, איך מתמודדים עם זה. ברור שרשות השידור עצמה היא במצב של ידיים כבולות, אבל יש פה אנשים שהם לא ברשות השידור ואני חושב שיש להם תפקיד חשוב ציבורי מהמדרגה הראשונה ליידע את הציבור על המתרחש ולהקים זעקה גדולה על המתרחש. אני לא בטוח שלנו במכון אין תפקיד להמשיך לטפל בעניין הזה.

רון בן-ישי:

תברכו. אתם נתפסים כשמאלנים וממילא השפעתכם בטלה בששים.

ישראל הראל:

דמוקרטיה זו פרוגרמה שמאלנית.

מרדכי קרמניצר: אני רוצה להעיר עוד הערה ולעשות חיבור מוזר בין יעקב אחימאיר ודני דור ולהגיד שזה תפקיד חשוב מאוד של עיתונאות כתובה לאתר תפיסות מקובלות ולבחון אותן, לשים עליהן סימן שאלה ותפיסות מקובלות יכולות להיות בכל הכיוונים. אני חושב שההיסטוריה של מדינת ישראל מראה את החשיבות המכרעת של התפקיד הזה והוא נכון גם בתקופה הזאת.

יש לי מחלוקת עם חברי הטוב ירון האזרחי, עם האמירה שאין אובייקטיביות. אני חולק עליה לחלוטין. אני חושב שהוא צודק שהקונטקסט הוא דבר פתוח, שהפרשנות היא דבר פתוח, שהסיפור הגדול, הנרטיב, הוא פתוח, אבל אי אפשר לקבל בשום פנים שבפרטים אין עובדות. אנחנו עכשיו יושבים, יושב כאן מוטה קרמניצר, לידו יושב אליהוא כץ, ויש טקסט של מה שנאמר כאן והוא יוקלט ואלה עובדות אובייקטיביות ואי אפשר לשחרר את התקשורת. הרבה עיתונאים אוהבים את הדבר הזה של סובייקטיביות כנה, כל אחד יזרוק מה שהוא באופן כן מאמין לגבי העובדות, לגבי הפרטים, האלוהים והשטן עם הפרטים, אבל בפרטים התקשורת חייבת לעשות מאמץ עילאי לגלות את האמת האובייקטיבית.

קריאה: כמו במאה ה-18.

מרדכי קרמניצר: בסדר, אני רוצה להמשיך לחיות במאה ה-18. כמו שיש כאן את המכשיר הזה כאמת אובייקטיבית, יש עובדות אובייקטיביות.

נחום ברנע: אתה פשוט לא מכיר את המקצוע הזה. כולנו עוסקים בסלקציה כל הזמן.

מרדכי קרמניצר: בתוך סלקציה יש עובדות קטנות שלגביהן אפשר לומר שזה דבר נכון וזה דבר לא נכון. אי אפשר לקבל את הפוסט מודרניזם הזה שאומר שהכל זה סברות סובייקטיביות. אני לא מקבל את זה.

נחום ברנע: אתה היחיד שאומר את זה.

מרדכי קרמניצר: יש תפיסה מקובלת שאני רוצה לערער עליה.

נחום ברנע: זו יומרה שאין לה שום כיוון.

יעקב אחימאיר: נניח שירצו לתקצב את הדיון הזה, לעשות עריכה של הדיון הזה, לא להדפיס אותו כפרוטוקול של הישיבה, אז הוא יערוך את זה, ואני אערוך את זה וכל אחד ימצא את העריכה שלו.

מרדכי קרמניצר: אבל יש גם אופציה להוציא פרוטוקול מלא של הדיון הזה.

ירון האזרחי: זה שאתה רואה כאן מיקרופון ואתה אומר את זה, זה סובייקטיביות כנה. זה בסדר גמור.

מרדכי קרמניצר: הסובייקטיביות הכנה היא מכשלה של המקצוע הזה.

הנקודה האחרונה המעשית היא הנושא של שידור הפיגועים. אני חושב שמה שתמר הציע זה אולי דבר לא מעשי, אני מסכים, אבל אני חושב שכן אפשר לחשוב בצורה מקצועית בכיוון של רון בן-ישי. התחלנו את הדיון הזה, נמשיך בו. אני חושב שהייתה נכונות לקיים אותו ואני חושב שיש הרבה דברים שיוצרים היסטריה, דברים לא בדוקים שאפשר בהנחיות ובהדרכה ובטיפול מקצועי למתן אותם. אנחנו לא נעקור את זה לחלוטין, אבל אתה יכול לעשות שידור הרבה יותר מקצועי.

ישראל סגל: אני לא רוצה לסכם לא באובייקטיביות חיובית ולא באובייקטיביות את הדיון הזה. אני מוכרח לומר שמנקודת מבטי הדבר הכי עצוב שלי קרה בדיון הזה זה שעוד פעם ראיתי שבאמת יש שתי תפיסות עולם בין שני הישראלים. זאת אומרת, בין ישראל הראל ידידי באופן אישי לביני, איך אנחנו תופסים את תמונת המציאות כאן, תמונת המציאות לגבי מה קורה. אני חס ושלום לא כופר לרגע בכנות ובהגינות שלך, אבל זה עצוב לי לראות את זה. תודה רבה לכם.